

A
KOLOZSVÁRI
KERESKEDELMI
ÉS
IPARKAMARA
BCU Cluj / Central University Library Cluj
JELENTÉSE
1894-RÖL.

A KOLOZSVÁRI

KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

J E L E N T É S E

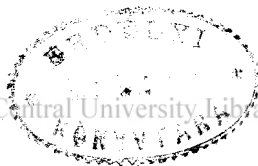
KERÜLETE KÖZGAZDASÁGI VISZONYAIRÓL

BCU Cluj / Central University Library Cluj
AZ 1894. ÉVBEN.

KOLOZSVÁRT,
A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA KIADÁSA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

104507

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.

KERESKEDELEMÜGYI MAGY. ÉKIR. MINISTER

DÁNIEL ERNŐ ÚR

Ő NAGYMÉLTÓSÁGÁNAK

BUDAPESTEN.

Fügyméltóságú Minister Ur!

Füületünk 1894-ik évi közgazdasági viszonyairól szerkesztett Jelentésünket — az 1868. VI. t. cz. rendelete értelmében — van szerencsénk alázatos tisztelettel felterjeszteni és az abban előadottakat méltányos figyelmébe ajánlani.

Bátrak vagyunk megjegyezni, hogy a szerkesztésnél szem előtt tartottuk Fügyméltóságod elődének folyó évi január hó 2-ról 81.361. sz. alatt helt magas leiratát; annak értelmében e jelentésünket, tekintettel az ezredéves kiállításal kapcsolatos ügyek sokaságára, a melyek nagyrésze a kereskedelmi és iparkamarákra nehezül, a szoktnál rövidebbre szabtuk, a statistikai adatokat lehetőleg mellőztük és az előadottakban csak a fontosabb mozzanatok kiemelésére szoríthoztunk.

Kolozsvárt, 1895. ápril hó 25-én.

A Fügyméltóságú Minister Urnak

alázatos szolgálói

A Kereskedelmi és Iparkamara nevében

*Sigmond Dezső, s. k.
elnök.*

*Gáman Zsigmond, s. k.
titkár.*

A.

ÁLTALÁNOS RÉSZ.

Általános közgazdasági helyzet.

Ismét egy olyan év közgazdasági életéről számolunk be, a mely, fájdalom, nem koronázta azzal a sikerrel a közgazdasági munkásságot, a milyent e nehéz küzdelem megérdemelt s a milyenre főképp az erdélyi részeknek s első sorban kamarakerületünknek az előző év bajai után valóban szüksége lett volna.

Nemcsak az *aratás roszasága* szinte minden terményben, de az *árak rendkívüli silánysága* és az *értékesítés* sokszorozott *nehézsége* jellemzi az évet; a mihez járult, hogy a szerfölött nagy szárazság következtében a *tengeri-termés*, e nálunk kiváló fontosságú néptáplálék helyenként csaknem teljesen meghiusult, továbbá a takarmányhiány s ezzel összefüggő állattenyésztési bajok; végül a pénz megszűkülése a helyi piacon és a korán egész zordságában beállt tél.

Mindezek közre hatottak, hogy a földmivelésből élő nagy közönség kénytelen volt rendes szükségletének kielégítését is szűkebbre szorítani s ennek természetes következménye lett, hogy iparosaink nagy része, a kiknek fogyasztóit csak a helybeli piacok képezik, még azon szerény jövedelemtől is elesett, a melyre normális viszonyok közt számíthat. Nem kevesebb panasz hangzik úgy szövet-, mint fűszerkereskedőink részéről, mert hisz az nagyon természetes, hogy a vásárlási képesség ily nagymérvű megcsappanása a termelési ágak mindenikét s a forgalmat minden irányban érinti.

Ha mindemellett azt állítjuk, hogy kerületünk közgazdasági élete s viszonyai nagyban és egészben a múlt évben sem hanyatlottak, sőt — bár az akadályoktól mérsékelt, — haladást mutatnak, ezt bebizonyíthatni hiszszük a tudomásunkra jutott s alább feltüntetett forgalmi adatok egész sergével, s magyarázatát találjuk abban, hogy az utóbbi évek általános közgazdasági föllendülése a közreható erőknél már oly lökést adott, hogy egy-két év akadályai csak lassíthatják, de már fel nem tartoztathatják a haladást.

Ebben a haladásban nagy jelentőségű tényezőképp szerepelt és helyességét igazolta a kormányzat által évek óta követett s a parlamenttől elfogadott az a közgazdasági politika, a mely az állami támogatásnak az öntevékenységgel való megosztását tűzte ki alapelvül s a mely évről-évre mind jobban érvényesül.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lesz alkalmunk ez alázatos jelentésünk folyamában rámutatni az állami intézkedések nevezetesebbjeire, a melyek a múlt évben is e közgazdasági politikának voltak kifolyásai, s csak sajnálnunk kell, hogy a belpolitikai viszonyok nem voltak kedvezőbbek arra, hogy ez irányban sokkal több történhessék s a kormányzati törekvéseket általában nem ez irányzat uralhatja, a melynek pedig praedominálnia kellene, ha hazánk fennállásának nem csak ezredéves múltját akarjuk komolyan ünnepelni, de a jövő ezredévet is számára biztosítani. Az elszalasztott kedvező időt vissza többé nem szerezhetjük, s valóban az európai békének jelenben élvezett áldását anyagi jólétünk gyarapítására és biztosítására jobban kellene kihasználnunk, mint a hogy teszszük. A közgazdasági élet már türelmetlenül várja, hogy a parlamentben a nyugalom s a kormányzatban az az állandóság helyre álljon, a mely megengedje a mindennapi élettel számolni képes munkásságot s a

mely nélkül a legjobban megállapított közgazdasági politika is csak fél sikereket arathat.

E felfogásunknak bátrak valánk utóbbi évi jelentésünkben ismételten kifejezést adni, s azt hisszük, hogy kötelességünk teljesítését mulasztanók el, ha az általunk képviselt üzleti köröknek ez óhajtását ez alkalommal is nem igyekeznénk tolmácsolni.

Semmi sem bizonyítja jobban, hogy a kormányzat tekintetbe venni s lehetőleg gyámolítani kívánja úgy a mezőgazdasági, mint az ipari érdekeket, mint az a körülmény, hogy a költségelőirányzatnak az ily célokra szánt tételei évről-évre emelkednek; így a földmivelésügyi kormány ujabban 600.000 frttal, a Nagyméltóságod által képviselt tárca pedig közel 90.000 frttal vesz igénybe többet, mint az előző évben.

De különben is számba véve a múlt évnek közgazdaságilag jelentékenységgel biróbb momentumait, kiemelendőnek tartjuk, hogy az igazságügyi minister elérkezettnek látta az időt a törvényes kamatlábnak 5%-ra való leszállítását javasolni a törvényhozásnak; hogy a nemzetközi pénzpiacz hangulata megengedte a magyar leszámítoló és pénzváltóbanknak 10 millió 3%-os nyereséymény-kötvény kibocsátását és pedig a napi árfolyamon jóval feljül; hogy az államvasútaknál szükségessé vált építkezések fedezéséről a törvényhozás gondoskodott. De mindezeknél fontosabbak azon törvények, a melyek a valuta helyreállításának útját egyengetik, mint a XXIV. t.-cz., a mely a függő államadósságból 200 milliónak visszafizetését az 1, 5 és 50 frtos államjegyek bevonásával elrendeli, valamint az erre vonatkozó más intézkedések. A Rumániával és Oroszországgal kötött vám- és kereskedelmi szerződések, valamint Angliával az írói és művészi jog biztosítását tárgyazó szerződés és még néhány más nemzetközi egyezmény csak kiegészítő részét képezi azon szerződéses állapotnak, a melybe

a Magyar-Osztrák birodalom az idegen államokkal lépni igyekezett, s a melyek noha még csak kis mértékben valósították meg a hozzájuk fűzött reményeket, de a melyeknek meg van azon előnyük, hogy jó darab időre határozott s nyugodt állapotot teremtettek s a megfélemlítésektől megvédének. *Állami hitelünk* emelkedéseként üdvözölte kamaránk a múlt év eseményei közt a 4%-os magyar aranyjáradéknak a berlini börzén névértékre való emelkedését.

A földmívelés érdekében oly nagy horderővel bíró *mezőrendőrségi* törvény hatásairól még csak a jövőben emlékezhetünk meg, miután életbelépése az év végére esett, minthogy nemcsak a törvény szövegének megállítása, de a végrehajtási útasítás szerkesztése is tetemes időt vön igénybe. Remélni szeretnők, hogy a hozzá fűzött várakozásokat lehetőleg kielégíti, a mi azonban csak az érdekeltek szorgalmas hozzájárulásával s a közigazgatási közegek, fájdalom, gyakran fogyatékos, buzgalomával érhető el.

Közvetlenül nem vagyunk ugyan érdekelve a *budapesti tőzsdén* folyó ügyek által, de a mennyiben a tőzsdejátéknak nálunk is fordulnak elé elcsábított áldozatai, rokonszenvünk kísérte azon mozgalmat, a mely az ott tapasztalt visszaélések megszüntetésére úgy magán, mint kormánykörből jött felhívások következtében megindult s a melynek ha nem is volt — a mint valószínűleg nem is lehetne minden visszaélést megszüntető eredménye, de a már tett intézkedések tanúsítják, hogy a helyzet tisztázására már sok történt, a mi e felszólamlások nélkül elmaradt volna. Piacunkat közelebbről érdekli a hivatalos tőzsdei árjegyzések reformja.

Itt a helye fölemlitnünk, hogy kamaránk is készséggel csatlakozott a bécsi nemzetközi magvásár ellen megindított mozgalomhoz, a mely sikerre is vezetett.

Az egyenes adók reformjáról szóló tervezetről már utóbbi

jelentésünkben bátrak voltunk általánosságban nyilatkozni. Elégtételül szolgál, hogy a közvélemény is kezd megbarátkozni azzal a felfogással, hogy e reform lényegileg ma még nem lehet más, mint a terheknek arányosabb megosztása, mert államszükségleteink lehetetlenné teszik a jövedelmek apasztását, de viszont az adófizetőknek egész legiójáról tudjuk, hogy aránytalan terhet visel s azt már sokáig nem bírja. Ez okból igazán sajnálatos dolog, hogy a törvényhozás ily sürgős ügy elintézésére sem rendelkezhetett idővel.

Az erdélyi volt földesurak egy nagy sérelmét orvosolta meg a törvényhozás, a midőn az absolut kormány által visszatartott *urbéri tizedkárpótlás* 10 évi kamatainak és az úgynevezett fiskalis tizednek folyósítására nézve törvényt alkotott. A végrehajtás ugyan ez évre haladt, de ez intézkedéssel egy nagy méltatlanság lőn megszüntetve s bár a fennforgó összeg nem nagy, s főleg a sokigényjogosult közt nagyon megoszlik, de e pár millió forint is javára válik az illető birtokosoknak az épen fenn forgó gazdasági bajok közepette.

Mezőgazdáink nem ok nélkül panasznak a gabona nyomott áraitól, de ha tekintetbe vesszük, hogy az árhanyatlás európa-szerte általános és tulajdonképpen nem csak a gabona-félékre terjed ki, hanem része van abban a szénnek, a rizsnek, a cukornak, gyapjúnak, gyapotnak, s hogy ez árcsökkenés az utolsó öt évi átlagban e fogyasztási cikkeknel állandó és 15—30% közt áll: be fogják látni, hogy itt oly viszonyokkal állunk szem közt, a melyeken semmi vámpolitikával sem segíthetünk gyökeresen, hanem keresnünk kell eszközöket és módokat, a melyekkel termelésünk sikerét a megváltozott viszonyok közt is biztosíthatjuk. Az intensivebb gazdálkodás, új termelési ágak felkarolása, ilyen eszközök s hogy azokkal a legelőnyösebben élhessünk, látjuk, hogy a kormány a lehetőség határai közt mindent kész megtenni.

Elismerjük, hogy hazánknak a mezőgazdaság képezi legnagyobb erőforrását. Ezen nyugszik államháztartásunk s jogosan követelheti, hogy első sorban vételessék tekintetbe, valamint nagyon visszás politika lenne nem részesíteni a legnagyobb támogatásban azt a közgazdasági ágat, a mely az államiságnak úgyszólván létfeltételét képezi. Részünkről e tekintetben nem is látunk ellentétet a kormányi intézkedések és a mezőgazdaság érdekei közt. A felhangzó panaszokat csak azon hangulatnak tulajdonítjuk, a mely a mai kedvezőtlen helyzetben gazdát, iparost és kereskedőt egyaránt elfog és különösen a német- és franciaországi jelszavak után elfogultakká is tesz, keresve mindenik osztály külön-külön a boldogulás eszközeit és néha a másik rovására is, holott mindenik termelési ág első sorban egymásra van utalva s egyik sem prosperálhat a másik nélkül.

Méltó okot ad a panaszra a kis és apróbb *birtokosok hitel-ügye*; nem csak drága, de csaknem hozzáférhetlen is az a hitel, a melyre szükségük lenne és a melyre méltók is. Ámde ehez külön szervezet kívánatik. E szükségesen gyorsan és fokozódó mérvben csak a hitelszövetkezetek segíthetnek. — És a segély, úgy látszik, nem is késik, mert örömmel látjuk, hogy az ország első megyéjétől mutatott jó példának már az erdélyi részekben is akadtak buzgó apostolai és a hitelszövetkezetek száma egyre szaporodik. Ez okból kívánatos, hogy a kereskedelmi törvénynek a szövetkezetekre vonatkozó hiányos határozmányai mielőbb pótolassanak; az e végből készített törvényjavaslat — igénytelen nézetünk szerint — lényegében a czélnek meg is felel; de ismételjük, hogy az ügy sürgős lévén, a törvényhozásnak ennek letárgyalására időt kell szereznie. Minő kár, hogy a hitelszövetkezetek országos szervezésének ügyét nem lehet — a mint contemplálva vala — a regalé-kárpótlás folyósításával kapcsolatosan megoldani. A

községek tulajdonát képező váltság összegek milyen áldásos tényezőivé válhattak volna a szövetkezeteknek.

A miként már említők, *mezőgazdaságunk* a lefolyt évet nem sorozhatta a kedvezők közé. A minőségileg gyenge terméshez csaknem minden irányban még nyomott árak is járultak. Szerencse, hogy az utóbbi évek tanulságai nem suhantak el gazdáink előtt megfigyelés nélkül s az egyoldalú szemtermelés mellett kezdtek felkarolni a más keresetebb mezőgazdasági cikkekét. Ezek közt első sorban áll a *lóhermag*, a melynek a közelebbi időben tapasztalt kelendősége és magas ára élelmesebb gazdáinkat arra bírta, hogy már a múlt évben az erre alkalmas búzaföldeknek helyenként közel 40%-át lóherrel vetették be. Ez könnyen is érthető, mert látva, hogy míg ugyanazon területről a búzáért csak 500 frtot kaphat, a lóher 3000 frttal jutalmazza, minden erejét ez újabb termelési ágra fordítja s az eladásnál még meg van az az előnye, hogy a nagyban vásárló külföldi cégek képviselői maguk jönnek a piacra a termelővel szerződni.

De ez nem az egyedüli növény, a mely a figyelmet megérdemli; kereskedelmi növényeink közt ott van még a kevésbé kultivált *kender*, a *len*, *komló*, továbbá a hüvelyesek s takarmányfélék sok neme, a melyek okszerű művelésének felkarolására már van is némi kilátás. Így látjuk, hogy az erd. gazdasági egylet mozgalmat indított a *kender* tömegesebb termelésének előmozdítására. Nehány év előtt Bakay Nándor, mint a kormány megbízottja tett e növény termelése érdekében útat, kiváltképpen a székely megyékben. A megindított mozgalom most is — mint akkor — a szegedi kenderfonó gyárra kíván támaszkodni, a mely hajlandó is megfelelő központon kenderkikészítő berendezést létesíteni, ha a gazdaközönség a szükséges mennyiség termelésére magát kötelezi. Az ez irány-

ban megindított mozgalom központja M.-Lúdas és van kilátás arra, hogy a tárgyalások sikerre vezetnek.

Sajnálattal látjuk, hogy a *dohányból* az erdélyi részeknek úgyszólván semmi részük sincs. A hivatalos adatok mutatják, hogy 1893-ban itt csak 2 községben volt megengedve a termelés, a hol 47 holdon mindössze 342 mmázsa dohányt állítottak elő 7750 frt értékben. Miután e szerint 1 hold közel 200 frtot jövedelmezett, kívánatos lenne, hogy a monopólium e czikkéből az erdélyi arra alkalmas megyéknek több jusson. A múlt évben Bonyhán történt újabb kísérlet, a melynek eredményét még nem sikerült megtudnunk.

Az állattenyésztés és állatkereskedés a múlt évben nem volt oly haszonhajtó, mint az előző években. Bátrak leszünk alább a fennforgott nehézségekre s akadályokra rámutatni. Az *állati terményekből* egyedül a tojás-kereskedés tudott nagyobb jelentőségre emelkedni, pedig még számos ágát lehetne s kelene haszonnal felkarolni.

Az erdei termékekkel való kereskedés mind kiterjedésben, mind az érték-különféleségében a múlt évben is fokozódott. Az erdők kihasználásában több a rendszer, több az okszerűség. A fűrész-telepek szaporodtak s az eddig hozzáférhetőbb erdőrészek is vízi és száraz útak által megközelíthetőbbekké váltak. Sajnos, hogy a hó nélkül való száraz tél az erdőkön termelt nagy famennyiség leúsztatását nem igen engedte meg, a mihez járult a szárazság okozta gyenge termés és ennek következtében a puhafa-árak hanyatlása, úgy, hogy a vállalkozókat e fanemben sok csalódás érte, míg a kemény fában a kereslet, főleg vasúti czélokra, élénk volt s az üzlet jövedelmező. Erdőink felhalmozott kincsei kezdenek forgalomba jöni, de óhajtandó volna, hogy az erdőbirtokosság e tartalékok kihasználásában mértéket tartson.

Az ipari tevékenység terén, ha nem is jegyezhetünk fel

nagyobb szabású alkotásokat, de azt sem állíthatjuk, hogy visszaesés vagy csak megállás is történt volna. Az a lendület, a mely még a jobb évekből jött át, egyre tart s kamarakerületünk is néhány újabb vállalatot mutathat fel, tanújául annak, hogy a vállalkozási szellem, habár kisebb mérvben, a múlt évben is érvényesült. Alább részletesen rámutatunk az ilyen nagyobb vállalatokra, a melyek jobbára részvénytársulati alakban létesültek. Nem mellőzhetjük azonban az ipari fejlesztés tekintetében hálás megemlítését annak, hogy a Nagyméltóságod vezetése alatt levő tárcza a múlt év folyamában is szokott gondosságával ápolta a programmúl kitűzött iparpolitikát s azokból a számos többé-kevésbé általános érdekű intézkedésekből, a melyekkel az év folytán találkoztunk, elég kiemelnünk a székely kivándorlás ellensúlyozása végett a székely ifjak kezdeményezett elhelyezésének rendszeresítését a budapesti nagyobb gyáraknál; a házi és kézipar előmozdítása céljából rendezett villamos motorok kiállításának rendezését, a műipari lapok kiadását és terjesztését, a karácsoni bazár rendezését s annak a házi ipari cikkek érdekében állandósítását, az ipartanács azon javaslatát, hogy az iparnak nyújtható törvényszerű kedvezmények a kis iparra is kiterjesztesse; a szabadalmi törvényjavaslat elkészítését és a szakértők meghallgatása után annak előterjesztését a törvényhozás elé. Meg kell említenünk még, hogy a kisiparosok kedvéért a hadsereg szükségletei szállításánál a föltételeken tetemes módosítások történtek, a honvédelmi ministerium még a biztosítéknyújtásáról és szerződés-kötésről is lemond; más oldalról látjuk, hogy a közszükségletek szállításánál a hazai források előnyben részesíttetnek, s hogy a hazai ipar hovatovább szállítóképesebb lesz, bizonyítja az az egyetlen adat is, a melyet a kereskedelemügyi ministerium 1893. évi jelentése tartalmaz, t. i., hogy az államvasútak számára történt közel 42

millió értékű munkaszállításból csak 12% az, a mit nem a hazai ipar fedezett.

Midőn az állami aktiókról emlékezünk meg, említetlen nem szabad hagynunk azt a szerepet, a melyet a *Kereskedelmi múzeum* benn az országban a hazai készítmények ismertetése, valamint kelendőségüknek eszközlése által közvetlenül, *kirendeltségei* útján pedig a keleten közvetve igyekszik betölteni, és pedig a kereskedelmi részvénytársaság támogatása mellett fokozódó mérvben. Bizonyítja ezt már magában az az egy adat is, hogy az eddig szervezett 13 kirendeltség kizárólag magyar terményekből és ipari készítményekből 1893-ban 1,234.433, 1894-ben pedig 1,100.835. frt értékűt helyezett el a keleti piacokon, a melyek felé készítményeinkkel törekednünk kell és a sikerre való kilátással lehet is. E kirendeltségek arra is jók, hogy a consulatusok számára a magyar ipar érdekeit közelebbről ismerő szakembereket neveljenek.

A már többször vázolt közgazdasági kedvezőtlen állapot eléggé megmagyarázza, hogy az *1896-iki ezredéves kiállítás* iránt az év folyamában, sőt a bejelentésekre kitűzött legvégső határideig sem mutatkozott annyi érdeklődés, a mennyit e nemzeti nagy ünnep méltán megérdemelne; pedig sem az országos bizottság, sem részünkről, sőt a kerületünkben alkotott helyi bizottságok némelyike részéről sem hiányzottak a szóval és írásban való bűzditások. Iparosaink kiválóbbjai is tartózkodó állást foglaltak el azon áldozatokkal szemben, a melyekbe a kiállításban való részvétel tapasztalatuk szerint kerül és csak a jelen év első hónapjaiban, sokszoros lelkesítések és felvilágosítások után sikerült a kerület részéről a kiállítóknak oly csoportját hozni össze, a melyből nem hiányzik — nézetünk szerint — a képviseltetésre méltó iparágak egyike sem. Bárak vagyunk megjegyezni, hogy úgy az országos bizottság, mint a hatóságok s egyes tehetősebb hazafiak támogatása és

segélye nélkül a jelentkezők egy része képtelen lesz ígérését beváltani. Az egyes városok és hatóságok közül már eddig is néhány a legmesszebb menő áldozatkészségre késznek nyilatkozott, midőn területe kiállítóinak a szállítási- és térdíjak hordozását magára vállalta.

Örvendetes jele a közgazdasági ügyek iránt ébredező érdekeltségnek az, hogy a megyei közgyűlések is mind sűrűbben kezdenek foglalkozni az ipari és mezőgazdasági termelés kérdéseivel. Így a tordai cellulose-gyár keletkezését a megye és Torda város közönségének támogatása nagyban előmozdította; sok buzgalmat fejtett volt ki Alsó-Fehérmegeye egy cukorgyár létesítése körül, de a mely a múlt évben M.-Vásárhelyt keletkezett, mindenesetre elég közel ahhoz, hogy az alsó-fejérmegyei répatermelők is hasznát vehessék. Az utóbbi évben látjuk a többek közt, hogy Szilágymegye közönsége vetette magát közbe a földmivelésügyi kormánynál az iránt, hogy Zilahon és Zsibón a selyem-termelés meghonosítása érdekében szükséges lépéseket tegye meg. Tordán mozgalom indult meg az Aranyos vízének felhasználásával villamos motorok hajtására, a melyek nemcsak világítási, de ipari célokra is szolgáltatassák az erőt; és még számos kisebb-nagyobb hordérral bíró momentumot hozhatnánk fel a közgazdasági érdekek iránt ébredező szellem bizonyítására.

Készséggel jegyezzük fel a múlt évről is, hogy kerületünk nagyobb városaiban az építési tevékenység, főleg középületek létre hozása körül nem szünetelt, mindazonáltal nem tartjuk feleslegesnek ez alkalommal is ismételni külön fölterjesztésünk azon kérését, hogy a magán házak emelése iránt való ösztön az adómentességnek számosabb évekre való kiterjesztése által fokoztassék. A *vidéki városok* e tekintetben mostohább elbánnásban részesülnek, mint az ország fő és székvárosa, noha sok tekintetben legalább is hasonló kedvezményekhez lehetne

igényük. A vidéki városokban a lakásviszonyok, a magas szállásbérek, a megélhetés módja sokkal kevesebb előnyt nyújtanak, mint a fővárosban, s ez okból a népesség inkább oda özönlik, míg másfelől a vidéki városokban keletkező új épületek a magasabb szállásbérek mellett is alig jövedelmeznek 4%-ot, úgy, hogy az építkezési kedv fokozására van szükség. Ezen kívül is hangsúlyoznunk kell, hogy a vidéki városok szellemi és anyagi fejlődésének emelése nemcsak kulturpolitikai, nemcsak közgazdasági, de a magyar állameszme érdekében emi- nens fontosságu; mert e városoknak miként a múltban, midőn szellemi és anyagi kincseiket magas várfalakkal védték meg a romboló viharok elől, úgy ma még nagyobb a feladatuk, s azt meg is fogják oldani, ha az államkormányzat abban segé- lyükre lesz, hogy t. i. a magyar kulturát, a magyar érdekeket képviselik, terjesztik, védik még az ellenkező áramlatú vidé- keken is. Ezt a hatásukat semmi sem tünteti fel jobban, mint az, hogy a városoknak a múltban eredetileg legtöbb esetben idegen ajku polgársága ma a legtisztább magyar és a leghűbb polgára a hazának. El kell ismernünk, hogy ez irányban a ma- gyar kormány részéről az állami intézmények megosztása és elhelyezése tekintetében sok történt és sok történik folyvást, de ez csak kezdet, a melyet folytatni kell, mert csak így ér- hetni el azt a végcélét, hogy hazánk arra hivatott vidéki váro- sai csak kisebb, de nem kevésbé hű tükrei legyenek haladá- sunknak, mint maga a fő- és székváros!

Gyáríparunk legfontosabbika a *szesz-termelés*, a múlt év folyamában is ezernyi bajjal küzdött s ezek közt nem a legter- hesebbek voltak azok, a melyeket az aratási eredmények s az általános közgazdasági helyzet okozott. Az 1888-iki szesz-adó törvény és az italmérési jog megváltása óta megkísérlett in- tézkedések közt egy felől, a szeszgyárak létfeltétele közt más felől még nem sikerült megtalálni azt az összhangot, a mely

nélkül ez egykor nagy virágzásnak indult iparágunk nemcsak nem fejlődhetik, de létezése is fenyegetve van. Az eddigi tapasztalatok elég tanulságot nyújtanak arra, hogy e visszás helyzetből a kivezető utat megmutassák, s miután úgy a termelők, mint az államkincstár érdeke parancsolólag követeli a kielégítő megoldást, remélni bátorkodunk, hogy az ez érdeken meginduló értekezések eredményre fognak vezetni. Kamarakerületünk speciális viszonyairól a szesz-termelést illetőleg alább referálunk, s ezekkel, valamint a nézetünk szerint megfigyelésre érdemes javaslatainkkal hozzá kívánunk járulni a bajok orvoslásának módjához, itt e helyen csak azt bátorkodunk kiemelni, hogy az érdekelt körök egyhanguan nyilatkoznak a *szesz-monopoliumnak* az utóbbi időben fel-felmerült eszméje ellen.

Malom-iparunknak küzdelmes éve volt. Jobb termés idején is nehéz harcra kell vinnia a Királyhágón túli gabonagazdag piacz malmaival, most a nyersterményt is onnan kelle beszerezniök. Ez iparág különben is kezd decentralizálódni.

A *sörtermelés* szép jövőt ígér, tekintettel arra a nagy fogyasztásra, a mely az utóbbi időkben tapasztalható, a midőn annak kielégítésére két kőbányai sörgyár is érdemesnek tartotta nálunk raktárt állítani.

A tordai *cellulose-gyár* a rossz conjunkturákon kívül, a melyet főleg Amerika versenye okoz, a nagy távolság miatt felette érzi a szállítási díjak magasságát s hogy prosperálhasson, megfelelő támogatásra van szorulva s arra igénye is lehet.

A *kézműiparosok* helyzete, egy-két csoport kivételével, valóban szánalmas volt. Mindazok a bajok, a melyekkel jobb években is küzdeniök kell, fokozódtak, mint például gyenge kereslet, tőke-hiány, hitelezési kényszer, magas munkabérek s túlcsigázott munkás-igények, a nagy verseny és kereslet-hiány következtében nyomott árak, stb. Az építéssel s az élelmezés-

sel összefüggő iparágak a rossz üzletmenet nyomását könnyebben kiállták.

Házi iparunk néhány ága — különösen a kereskedelmi múzeum közvetítése útján — már országos hirre tett szert; s nem lesz nehéz a ministeri jelentésben tervezett központi vezetés mellett intenzívebben fejleszteni.

A *fegyencz-ipar* tekintetében az utóbbi időben az az említésre méltó fordulat állt be, hogy a fegyenczek munka-erejét többféle iparág számára magán vállalkozók bérelték ki és pedig leginkább olyan foglalkozások számára, mint például hajlitott bútorgyártás és szövészet, a melyek kamarakerületünkben nem bírnak képviselőkkel. A szamosújvári fegyház jobbra közszükséglet fedezésére szolgáló gyapjú- és kender-szövetek előállításával foglalkozik.

Kereskedelmi és ipari szakoktatásunk helyes irányban és fokozatosan halad. Legközelebbi óhajtásunk, hogy a kolozsvári ipari szakiskolák államosíttassanak, a megvalósuláshoz közel áll. Egy másik óhajtásunk arra irányul, hogy ez iskolák és a velük kapcsolatos iparmúzeum saját hajlékába jusson, szintén közelit, habár lassúbb léptekkel a teljesedéshez.

Az utóbbi időkben iparosaink kezdik belátni, hogy az 1884-iki ipartörvénynek a *testületekről* szóló intézkedései figyelemreméltó előnyöket nyújtanak úgy a közigazgatási teendők, mint az önszegély szempontjából. Ennek kell tulajdonítanunk azt a mozgalmat, a mely nagyobb vidéki városainkban is mutatkozik — főképp az építő iparosok közt — testület alakítására. Remélhetőleg sikerre is fog vezetni.

Ám ha oly kézzel fogható előnyök belátásához is, mint a minőket az ipartestületek alakítása nyújt, százféle bajokkal küzdő iparosainknak ily hosszú időre van szüksége, — noha erre már hatóságilag is figyelmeztetve és felhíva lettek — mennyivel természetesebbnek kell találnunk azt, hogy a

szövetkezet eszméje még lassabban érik, mert eltekintve azoktól az indokoktól, a melyeknek Nagyméltóságod előde is 1893-iki Jelentésében kifejezést adott, hátrátatja a szövetkezetek alakulását legfőképp azon vezérférfiak hiánya, a kik teljes hittel és szakértelemmel álljanak pályatársaik élére s a kik maguk iránt képesek felkelteni azt a bizalmat, a mely nélkül a tömegeket mozgásra bírni nem lehet. Nagyméltóságod elődének utóbbi felhívása következtében újból sok és nehéz kísérletet tettünk ez irányban, de fájdalom a sok értekezésnek vagy semmi, vagy legfeljebb egy két tag társulása lett az eredménye.

Nem mondunk le azonban a reményről, hogy a kisiparosok ez egyik mentő horgonya is egykor fenékre jut s boldogulásuk hajóját biztosítja; ezt pedig azért is reméljük, mert örömmel látjuk, hogy oly helyeken, a hol a szövetkezet eszméje egyszer gyökeret vert, nem csak fennmarad, de az érdekeltek hasznára elég jól prosperál; például hozzuk fel ez alkalommal is a beszterczei termelő szövetkezeteket, a melyek keletkezésük első tíz évén már innen vannak.

A *szövetkezeti* eszme terjedésének nálunk más oldalról útjában áll az a néhány meghiúsult kísérlet, a mely az utóbbi évek alatt előfordult; értjük ez alatt azon *fogyasztási szövetkezeteket*, a melyeket a köztisztviselők alkottak, de a melyek mindenike rövid fennállás után több-kevesebb kárral végezte pályáját. Tagjai, vezetői az intelligens osztályhoz tartozván, nem minden alap nélkül kérdezheti a kevésbé fejlettebb iparos népség, mi hát az oka, hogy az ily vállalat ilyen kezekben sem sikerült?

Annál nagyobb örömmel látjuk, hogy ez eszme a *hitelnyújtás* terén mindinkább hódít és pedig azon alapelveken és módon, mint azt a »Hazai szövetkezetek központi intézete« szervezi, a melylyel, mint központtal nagyobbára összefüggnek

s a melyre támaszkodva indultak. Kamarakerületünkben a hitelszövetkezetek száma a múlt évben 48 körül állt, ebből 7 a múlt év folyamában alakult és még több van alakulóban, mert az eszme terjesztése körül néhány lelkes hazafi buzgódik s a már megindult áramlat mind nagyobb területre veti hullámain. A már említett 3 *ipari* termelő szövetkezeten kívül van ezen kívül kerületünkben 5 *fogyasztási* és 3 *mezőgazdasági* szövetkezet; ez utóbbiak közül mint legjelentékenyebbet ki kell emelnünk a *sajó-sólymosi* mezőgazdasági szövetkezetet, a mely 12.000 frt tőkével indult s célja a mezőgazdaság előmozdítása gépek, szerszámok, magvak és más anyagok beszerzése, valamint gazdasági iratok és könyvek közös tanulmányozása által.

Az *aranybányászat* emelése érdekében eddig sokkal kevesebb történt, mint a mennyit e közzgazdasági tekintetben annyira fontos termelési ág megérdemelne. Ha más szempontból nem, már csak a bányavidék népességének megélhetése szempontjából is ez ügy erőteljesebb felkarolása nagyon kívánatos. Hogy okszerű berendezés mellett a termelés haszonnal űzhető, bizonyítják a külföldiek által megvásárolt s üzembe vett bányák. Elismerjük, hogy a magán bányák nagy számu szegénysorsu birtokos közt oszlanak szét, a kikben még a társulás iránt nincs meg a kellő érzék, de épen ezért kellene az államnak itt a vezető szerepet elvállalni s alkalmas pontokon olyan berendezésü zúzóműveket állítani, a melyeken a kis bányabirtokosok a nyert érczet haszonnal feldolgozhasák. Örömmel veszünk tudomást azon élénk felszólalásokról, a melyek az utóbbi budget-vita alkalmával a képviselőházban történtek s még nagyobb örömmel jegyezzük fel a pénzügy-minister urnak e tekintetben tett ígéreteit. Azért bírnak ezek nagy súlylyal, mert a minister úr az aranyvidék viszonyait, bajait s óhajtásait közvetlen tapasztalatból ismeri.

A bányavidék érdekeit előmozdítani van hivatva a már beéjezéséhez közelálló Gyulafehérvár—zalathnai vasút és a műtavaknak végre-valahára megindult helyreállítása.

A *pénzpiacz* az év első felében még mindig az előző évben kitört lokális hitelválság hatása alatt állt. Az érdekelt pénzüintézetek csak félerővel voltak kénytelenek a hiteligényeket kielégíteni, erejük másik felét a tömeges felmondások lebonyolítására kelle fordítaniok. Ennek következtében természetesen a pénz nemcsak szűkebb, de drágább is lőn és sok jogos hiteligény maradt fedezetlen, úgy ez intézetek, mint az üzleti vállalatok nagy kárára. Az intézetekből kiszedett tőkék 3 milliónál többre rugnak, s ennek csak kis része lőn értékpapirokba fektetve vagy más pénzüintézetekbe elhelyezve. A helyzet az év második felében nyugodtabb lett, sőt az utolsó évnegyedben már pénz is bővebben volt. A válságban érdekelt intézetek igyekeztek megmenekülni azon vállalatoktól, a melyek tőkéiket hosszabb időre lekötötték, s ennek sikerülte a közönséget megnyugtatta. A vihar múltával a budapesti pénzüintézetek közül a leszámítoló és pénzváltó bank Kolozsvárt fióküzletet nyitott és a pesti magyar kereskedelmi bank 500 ezer frt befizetett részvénytőkével új intézetet alapított, míg a régibb három pénzüintézet a pesti hazai első takarékpénztár hozzájárulásával 600.000 frt befizetett részvénytőkével »Kolozsvári takarékpénztár és hitelbank« czég alatt új vállalatba olvadt és a kisegítő takarékpénztár üzleteinek lebonyolítását magára vállalta. Az év vége a piaczot rendezettnek mondható pénz- és hitelviszonyok közt érte s ha minden jel nem csal, a megjavúlt állapot tartós örökségképpen szállt a jelen s jövő évekre. Ha ezzel karöltve járna az is, hogy a betétek kamatlábát általában legalább $4\frac{1}{2}\%$ -ra szállítani s ezzel együtt a hitelt is olcsóbbá lehetne tenni, — a mire a megindult verseny-

nél fogva van is kilátás, — a múlt évi hitelügyi bajoknak ez igen hasznos eredménye lenne.

A *közlekedési*-ügy terén üdvözlünk kell az államvasútak gondosságát, a melyet a romlásnak kitett olyan czikkek iránt, mint tojás, leölt baromfi, gyümölcs, azzal tanúsított; hogy az ilyen szállitmányok számára nyugat felé közvetlen vonatokat rendezett be; nem kisebb fontossággal bír az az intézkedés, hogy az élelmi szerek a kivitelnél a közönséges díjtétel mellett is gyorsárúként szállíttatnak. — Mindezen intézkedések szükségesek voltak s hozzá fognak járulni ahhoz, hogy mezőgazdaságunk jelentékeny hasznot merithessen sok oly cikkből, a mely eddig csak helyi jelentőséggel bírt. Például csak a tojást hozzuk fel, a melyből az ország évenként 10—12 millió frtnyi értéket vesz be a külföldről, s a melyből egyedül kamarakerületünkre is egy millió frtnyinál több esik. E még nagyban fokozható kiviteli cikkek kivül még számos oly mellék-terméke van mezőgazdaságunknak, a melyből sokat vihetünk a külföldre s a helybeli fogyasztás is még mindig sokat fog igénybe vehetni.

Sem újabb *vasút*, sem *közút* megnyílásáról nem emlékezhünk meg. Nehány újabb vasúti terv, a tanulmány állapotából még nem lépett ki. Figyelmünket kihívja azonban a kolozsvári *közúti vasút*, a mely a múlt évben már a második évét éli s élénk személy- és fejlődő teherárú-forgalmával már oda sorakozott a sokkal idősebb debreczeni vasút forgalmához, sőt túl is haladta. 432.624-re menő személy- és 247.320 tonnára rugó teherszállításával békibizonyította létjogosultságát s Kolozsvár fejlődésének számot tevő tényezője fog lenni. Sajnos, hogy ennek is, mint csaknem minden vállalatnak, a gyermekbetegségekkel kelle megküzdenie.

A *vasúti forgalom* fokozatos emelkedését tanúsítja, de tanúsítja egyszersmind vasúti tarifa-rendszerünk helyességét

is az az eredmény, a melyet a magyar államvasútak kamara-kerületünkbe eső állomásainak forgalmi adatai mutatnak és pedig oly évben, a midőn kerületünk nagyon keveset exportálhatott, a mikor az üzletek úgyszólva pangottak. Ez adatokból az tűnik ki, hogy a személyforgalom az előző évhez képest közel 20%-kal emelkedett és pedig tett 987.995 útast, a teheráruforgalom meg 9 millióról 12 millió q-ra emelkedvén, épen 25% gyarapodást mutat. De növekedett a Szamosvölgyi vasút forgalma is, és pedig 1,406.000 q-ról 1,538.000 q-ra.

A *postai* intézkedések közül melegen üdvözöljük első sorban azt, hogy a múlt év óta a postacsomagok is a háznál kézbesíttetnek s az utalványok ugyanott készpénzzel kifizetnek. Nagy előzékenység a közönség irányában. Hasonlólag üdvösnek tartjuk a cheque- és clearing-rendszer népszerűsítése érdekében tett lépéseket, valamint azt a törvényhozási intézkedést, a melynél fogva ezentúl nem a törvényhozás, hanem a minister maga határozhatja meg a postatakarékpénztári betétek és a cheque-ek kamatlábát. Ez intézmény fejlődésére nagy hatással lesz az is, ha az ausztriai takarékpénztárakkal tervezett üzleti összeköttetés létesül.

A *távbeszélő-hálózat* rohamos kiterjedése legjobban tanúsítja ez intézmény népszerűségét. Az utóbbi időben az erdélyi részeknek már 4 megyéje is 34 községgel a kolozsvári központba lőn csatolva s ezt követni fogják bizonyynyal legalább is a szolgabirói székhelyek. Azt azonban sajnálattal említjük fel, hogy Kolozsvár még mindig nélkülözi a Budapesttel való összeköttetést, a melyért már több ízben voltunk bátrak folyamodni.

Azon nagy fontosságú számos törvények közül, a melyek megalkotása úgy az érdekelt körök, mint az egész ország érdekében már rég kívánatos, bátrak vagyunk emlékezetbe hozni az évtizedek óta készülő *bányatörvényt*, a mely hivatva

van a helyzetet s viszonyokat tisztázni; míg másfelől a *kereskedelmi törvénynek* rendszeres módosítása is kívánatosnak mutatkozik, miután 20 éves fennállása óta a gyakorlati élet követelményei annyi rést ütöttek rajta, hogy részletes módosítása, a mint látjuk a szövetkezeti és bíztoztási ügyre vonatkozó törvényjavaslatokból, már úgy is munkába lön véve. A részletes javítás helyett sokkal kívánatosb lenne az egésznek revisiója s a kor igényeinek megfelelő módosítása. Törvényszékeink levéltárai, az élet s külföldi törvényhozás elég alapot s okot nyújtanak az e felett megindítandó tanulmányhoz.

Mindezeknél is sürgetőbbben szükségesnek véljük a *csőd-törvény* revisióját, mert a mai állapot valóban tarthatatlan. Az évekig elhúzódó eljárás rendszerint akkor ér véget, a mikor a fennforgó még oly kedvező állásu csődvagyon is felemész-tődött. Hitelező és bukott fél egyaránt a teljes kárral marad.

Az üzleti körök nehezen nélkülözik a *vándor-ipar* rendezésére vonatkozó törvényt is, a mely a mostani visszás helyzeten segítene, a melyben kereskedő és iparos a mozgó ügy-nökök s utazók folytonos versenye ellen küzd, és pedig minden siker nélkül.

B.

KÜLÖNÖS RÉSZ.

I.

Növény- és állatországi terményekkel való kereskedés.

A mezőgazdaság termelési viszonyai, nemkülönben az értékesítés föltételei a múlt évben még súlyosabbak voltak, mint az előző évben, a melyről pedig már magában sem jelezhattünk kedvező momentumokat. A mezőgazdálkodás mind több gondot igényel és csak intensiver míveléssel és a conjunkturák eszélyes és gyors kihasználásával képes a kis és nagybirtokos a versenyt fölvenni azzal a támadással, a melynek Európa összes mezőgazdasága a világkereskedés megnyílt sorompóinál fogva ki van téve.

E tekintetben a komoly törekvésnek kecsegtető jelei nem is hiányoznak és az ennek következtében elért sikerek büzdítésül fognak szolgálni a további csüggedetlen munkára és kitartásra.

Az évet általában a száraz időjárás jellemezte, s ennek következtében nálunk főképp a kapás növények, legelső sorban a tengeri szenvedett, úgy, hogy a termés jóval alatta maradt annak a mennyiségnek, a mely úgyszólván a nép élelmezési szükségletére megkivántatik. — De rosszul sikerült úgy mennyiség, mint minőség tekintetében a többi rendes gabona nem is; úgy, hogy a tiszavidéki termésnek kelle kisegítenie az erdélyi részek távol vidékeit is. Kivételről szó sem lehet. Rossz

volt a takarmánytermés is, a mi aztán az állattenyésztésre gyakorolt szerfelett kedvezőtlen nyomást. A mezőgazdasági terményekkel való kereskedésnek mindezeknél fogva felette csekély tér nyílt és csak a *lóhermag* képez némileg kedvező kivételt; e czikkből jelentékeny mennyiséget birtunk a kivitelnek juttatni.

A mezőgazdasági érdekek előmozdítására méltó intézkedések közt kiváló helyet foglalván el a *kulturmérnökség*, örömmel tehetünk jelentést arról, hogy ez intézmény iránt földbirtokosaink növekvő érdekekkel kezdenek viseltetni és szolgálatait igénybe venni. Kár, hogy a talajjavítással karöltve járó költségek nem állnak arányban a birtokosok tehetségével. A múlt évben a kolozsvári kulturmérnökség öt megyéből 25 birtokosnak 25 községben végzett munkálatot és pedig 2227 holdon. Tervezve volt 215.703 m³ földmozgósítás, de ebből csak 74.258 m³ végrehajtva. A tervezett munkák költsége 70 ezer frt körül állt, a tényleg kiadott költség 13.835 frtot tesz. Sajnos, hogy az eddig végrehajtott talajjavításokból eredő tényleges haszon számokban nem juthat kifejezésre, ámde ennek oka a birtokosokban rejlik, a kik nem fordítanak elég figyelmet arra, hogy mi jövedelmük volt a kérdéses területről a javítás előtt és után, mint általában kevés birtokos vezet könyvet a különböző mivelési díjak számszerű eredményéről. Mindazonáltal e talajjavításoknál nagyban és egészben azt mondhatni, hogy a nyereség 100%, mert a javítás következtében rendszeren oly területek jönnek mivelés alá, a melyek az előtt semmi hasznot sem hajtottak.

Hasznossá és keresetté lőn a k. monostori állami *vetőmagvizsgáló állomás* is, mert múlt évi működéséből látjuk, hogy mezőgazdáink mind nagyobb számban kérnek onnan szakvéleményt, a virágzásnak indult lóhermag-kereskedésnek pedig egyik istápját képezi. Ezt tanúsítja, hogy a múlt évben

a plombirozott zsákok száma 590 volt. Összesen 77 fél fordult az állomáshoz, ezek közt 63 lóheremag vizsgálatáért, az előfordult esetek ezen kívül főképp csiraképeség tekintetéből csaknem minden gabonafélére vonatkoznak.

Ez általánosságok után rátérünk mezőgazdaságunk *nevezetesebb termékeire*.

I. Gabonaneműek és más mezei termények.

Az erdélyi részek *aratási végeredményét* a hivatalos statisztika adatai szerint, szembeállítva az 1893. évvel, alább közöljük, noha alaposságukra nem merünk nagy súlyt fektetni. A tengeri termésnél az adatok a valósághoz közel járnak, mert látjuk, hogy noha a learatott terület 11.000 hektárral nagyobb volt, mint az előző évben, a termés 800.000 métermázsával kevesebb, mint 1893-ban. Ha a kimutatás az egyes megyéket is tartalmazná, még szomorúbb eredményeket konstatálna, mert néhány megyében csaknem meghíúsultnak mondható a termés. Az előző év eredményével való összehasonlításnál ezen kívül általában ügyelembe veendő, hogy 1893-ban is rossz termésünk volt, a mely jóval alább állt a normálisnál.

Aratási eredmény az erdélyi részekben.

Termék	1893.		1894.	
	Learatott terület hektár	mmázsa	Learatott terület hektár	mmázsa
Búza	221.411	2,407.351	318.758	3,682.952
Rozs	97.999	1,161.929	97.776	1,289.898
Árpa	36.714	497.813	39.749	511.069
Zab	134.102	1,667.227	140.772	1,750.487
Tengeri	358.252	4,729.332	369.297	3,906.754
Burgonya	29.333	2,232.686	28.878	2,044.352

Gabonanemüekben az üzlet mindjárt újév után csak lassan indult meg, készleteink meglehetősek voltak, különösen tengeriben.

Maros-Lúdason, mint Erdélynek központi gabonapiaczán, vagy maros lúdasi paritásban az év elején következő árakat jegyezték: búza 6 frt 50, rozs 4 frt 75, árpa 4 frt 60, zab 5 frt 20, tengeri 4 frt 50 kr. Ezen árak megmaradtak csekély ingadozás mellett egész tavaszig és zabot kivéve inkább hanyatló irányzatot követtek. Tengerit áprilisban 3 frt 80 kron vásároltak.

A vetések általában egészségesen kerültek ki a télből, szépen fejlődtek és alapos reményt nyújtottak bő termésre. Ennek következtében az árak mindinkább hanyatlottak és júniusban M.-Lúdason, — bár gyenge minőségűeket — búzát 5 frt 20, rozst 4 frt 30, árpát 4 frt 40 kron kínáltak. A zab júniusban már fogytában volt és 16 frttal fizették.

Az aratás beálltával a bőterméshez fűzött remény mindinkább eloszlott, a június végén és július elején, tehát közvetlen az aratás előtti nagy szárazság megszorította a szemet és néhány napi ködös időjárás teljesen megnyomorította a vetéseket, úgy, hogy búzában és rozsban fél termést kaptunk, árpából középest és zabban jót, azonban a tengeri a még júliusban is tartott szárazság alatt kezdett szenvedni és a végén úgy tapasztaltuk, hogy várakozásunk ellenére itt is csak gyenge termésünk van.

A gabona-árak részben a majdnem teljesen szünetelt kivétel, részben pedig a magyarországi jó minőségű és bő termés befolyása alatt nyomottak voltak és pedig első minőségű búza 5 frt 50, rozs 4 frt 20, árpa 4 frt 20—4 frt 50, zab 4 frt 40; csak a tengeri maradt szilárd és állandóan szökő irányzat mellett 5 frt 30 kr. árban fizették.

Az ős folyamán kiderült, hogy búzatermésünk nemcsak

mennyiségileg hagyott hátra sok kívánni valót, hanem minőségileg is többnyire alárendelt volt és így daczára annak, hogy a szomszédos magyar megyékben kitűnő búzában óriási kínálat volt olcsó árak mellett, nálunk mégis megszilárdult a búza, mivel a tengeri, a melynek nagy hiányát éreztük, Erdélyben igen jelentékeny kenyérczikk és magával vitte a búza árakat is.

Az év végével majdnem készlet nélkül voltunk és a következő árakat jegyezték: búza 6 frt 50, rozs 5 frt 40, tengeri 5 frt 80, árpa 5 frt 20, zab 5 frt; az irányzat Budapest, Arad és más magyar piacokkal ellentétesen, nálunk fölfelé haladó volt.

A katonai élelmezési raktárak ezidén már augusztus és szeptember hónapokban igen olcsón fedezték szükségletüket és a szállító kereskedők szerződési kötelezettségüknek csak nehéz fáradság és áldozatok árán tudtak eleget tenni.

Gyulafehérvár, Kolozsvár és a többi állomásokon a rozs 5 frt 40—50 kr., a zab 5 frt 20 kr.-on lettek kötve és az év végével rozs 6 frt 20, zab pedig 5 frt 80—6 frt-ért, az előirt minőségben is a katonai raktárakban átadva, alig volt beszerezhető. Azon kereskedők, kik »mezőgazdasági szövetkezetek« képében más szállítókkal szemben előnyben és elsőbbségben részesülnek a katonakincstárnál, ezidén kierőszakolt protectiójuknak keserü gyümölcsét élvezték.

A tengeri-üzletben már 1894 tavaszán az irányzat igen élénk volt és noha kivitelünk nem volt, az árak a nagyobb szükséglet miatt mégis rohamosan emelkedtek és ezek további fejlődésére az év végével igen jó kilátás lett volna, de a speculatio nagyobb mérveket nem ölthetett, mert — a mint tudva van — a tengeri-termés gyenge volt, annyira, hogy maga a föld népe, a melynek nálunk a tengeri fő táplálékát képezi, sem aratott annyit, a mennyi szükségletének fedezésére

elég lenne. Ez okból már új év előtt nagy lón a kereslet, a piaczokon maga a nép vásárolt s verte fel az árát.

A gabonanemek árhullámzását jellemzik a kerületünk kiválóbb piaczain jegyzett árak, a melyekből idézzük a következő *legmagasb* és *legkisebb* árakat.

A **búza** legmagasabb ára volt 8 frt Erzsébetvároson június hóban, legalacsonyabb ára: 4 frt 50 kr. Tasnádon november hóban.

Az **elegybúza** legmagasabb ára volt 6 frt 50 kr. Beszterczen november hóban; legalacsonyabb ára: 3 frt 55 kr. Tasnádon október hóban.

A **rozs** legmagasabb ára volt 6 frt 25 kr. Beszterczen január és december hónapokban; legalacsonyabb ára: 3 frt Tasnádon október hóban.

A **tengeri** legmagasabb ára volt 6 frt 30 kr. Deésen október hóban; legalacsonyabb ára: 3 frt 10 kr. Tasnádon január hóban.

A **zab** legmagasabb ára volt 9 frt 20 kr. Nagy-Enyeden június hóban; legalacsonyabb ára: 1 frt 80 kr. Tasnádon szeptember hóban.

Lóhermag. Már az előző évben tüzetesen foglalkoztunk ezen termelési czikkkel, a mely az erdélyi gazdaságban már kiváló szerepet játszik. Ennek bizonyítására elég, ha például felhozzuk az utóbbi termést és annak eredményét. Az 1894. évi lóhermagtermés, daczára annak, hogy az apion-bogár is pusztította, még is adott átlag kataszteri holdanként 120—150 ko. magot és miután az árak 60, sőt kiváló minőségeknél 70 frtot is elértek, a holdankénti brutto jövedelem 72—105 frtra vehető. Miután pedig a takarmánytermés körülbelül fedezi a kiadást, ez olyan hozomány, mit semmi más terményvel elérni nem lehet. Azonkívül éghajlatunk igen kedvező

befolyással bir a minőségre nézve is, úgy, hogy némely felső magyarországi vidéket kivéve, lóhermagunk az első helyet foglalja el, mit különben abból is, tapasztalhatunk, hogy a külföld mindinkább érdeklődik az iránt és különös előszeretettel fedezi szükségletét Erdélyben.

Lóhermaggal ez idén is nagy terület volt bevetve, mindamellert a nyert termés koránt sem érte el a várt mennyiséget. Ennek oka szintén a nagy szárazság volt, mely a magot megszorította és fejlődését megakadályozta, továbbá a már említett »apion« bogár, mely némely vidéken nagy pusztitást vitt véghez. Az összes erdélyi lóhermagtermést mintegy 60.000 q-ra becsüljük, ebből 12 — 15.000 q. vetőcélokra itt megtartatott, a többi elvitetett még pedig $\frac{1}{3}$ részben Magyarországra és tengerentúli tartományokba, $\frac{1}{3}$ részben Németországba és $\frac{1}{3}$ részben pedig Ausztria, Cseh- és Morvaországba.

A lóhermag minősége általában csak közepesnek mondható, mivel többnyire szorúlt szemű volt, de magas fekvésű hidegebb vidékeken a minőség is jobb volt. Maros-Vásárhely, Maros-Lúdas, Brassó és Háromszék vidékén az eső rontotta el a minőséget, a mennyiben a lóher megvörösödött.

Miután Amerikában és Franciaországban a termés igen gyenge volt, szeptemberben megindult a kész lóhermag-üzlet 60 frt ár mellett, a jól kitisztázott árúért hamburgi, stettini és boroszlói magkereskedők képviselői, kik november elejétől a karácsonyi ünnepig Kolozsvárt tartozkodtak 63 frtot, sőt első rendü magért 68 frtot is adtak.

Mezőgazdáink úgy látszik nem is tévesztik szem elől mindazon előnyöket, a mit e hálás termelési cikk nyújt, mert a jövőre is olyan területek vannak lóherével bévetve, hogy azon esetben, ha a termés az ideihez hasonló lesz, legalább is háromszorosán számíthatni.

Minthogy pedig a lóhermag betakarításánál nagy szerepet játszik az időjárás és a gyors cséplés, és miután gazdáink nem igen vannak ellátva megfelelő cséplőgépekkel és lóherrostákkal, jó lesz a gazdaközönségnek e tekintetben idejekorán gondoskodni, különben a sikert kockáztatja. A k.-monostori gazdasági tanintézetben egy egyetemes cséplőgépet (Neuschloss-féle) próbáltak ki s dicsérték meg, a mely a gubót is lefejtü és a magot is tisztára kicsépli.

A **paszuly** rendkívül el volt hanyagolva; készletünk még 1892-ből 60—70.000 q-ra, 1893. évből 10.000 q-ra tehető, mely a paszuly-termelő vidék városain, nevezetesen Kolozsvár, Deés, Besztercze, Nagy-Enyed, Déva, N.-Szeben, Fogaras, Brassó, M.-Vásárhely, és M.-Lúdason be volt raktározva. Árak csak névlegesek voltak, mivel potom ár mellett sem akadt vevője. A szortirozott szép fehér paszuly 4 frtért sem talált vevőre, sőt tarka-paszulyt 2 és fél frtért is eredménytelenül kínáltak. A beállt szárazság következtében a hangulat javulni kezdett s júniusban 4 frt 50—4 frt 80 kr.-on fizették, a mely árban mintegy 20—30.000 q. el is adatott. Végre a bekövetkezett silány termés következtében e cikk ára 7—8 forintra emelkedett, de az év végével már szinte készlet nélkül álltunk.

A **széna és takarmány** is a nagy szárazság miatt csak fél termést adott, a mit gazdáink annál súlyosabban éreztek, mert az előző évről is gyenge készlettel jöttek át. Míg Tordán június hóban mmázsáját 1 frt 25 kron jegyezték, december hóban N.-Enyeden 7 frt 50 kron kelt. Ez árkülönbség eléggé jellemzi az e cikkben előállt szükségét. Ehez járult még, hogy szeszgyáraink sem szolgáltatnak annyi moslékot a marhahízaláshoz, mint az előző években, mert üzemüket a rossz viszonyok következtében meg kelle szorítaniok.

2. Bor-, gyümölcs-kereskedés és kertészet.

Borkereskedés. A múlt évi bortermés, hasonlóan az előző évekhez, mióta a peronospora fellépett, különböző volt, ahhoz képest, a mint a vész vidékenként kisebb-nagyobb terjedelmet nyert, a mi megint attól függött, miként védekeznek ellene. Általában azonban mennyiségileg a termés jóval a múlt évi mögött maradt és így közepesen alólinak mondható, de minőség tekintetében jelentékenyen a múlt évi felett áll, sőt egyes vidékeken és helyeken, a hol a peronospora ellen kezdet óta kellőleg védekeztek, a 24—27 fokos klosterneuburgi must nem tartozott a ritkaságok közé; köztudomásu pedig, hogy ily czukortartalmu mustok a képzelhető legjobb minőségű bort szolgáltatják.

A must iránt azonban nem mutatkozott az előbbi évekhez hasonló nagy kereslet, de annak daczára, hogy a külföld számára majd semmit sem vásárolnak, az aránylag csekély mennyiséget a belföldi fogyasztás számára csak hamar lefoglalták. Az árak a közönséges mustokért 12 — 16 frt, jobb minőségüért 16—24 frt és a fajmustokért 24 — 30 forint között váltakoztak.

Az üzlet menete általában élénknek nem mondható, a mire nagyon érezhető erős nyomást gyakorolnak a folyton és nagymértékben beözönlő olasz borok.

A phylloxera is kezd rohamosabban fellépni, a melytől az erdélyi részek eddig kevesebbet szenvedtek, s e vézsszel szemben az újból való beállítás alig említésre méltó.

A borhamisítások meggátlását célzó törvény a múlt évben életbe lépven, a Kolozsvárt szervezett állandó borvizsgáló állomás is működésbe lépett. A bizottság 4 rendes ülést tartott, s működése 37 bor szakszerű vizsgálására szorítkozott. Ennek eredménye elég szomorú, ha a megvizsgált mennyiség közt hamisítottnak talált borokat tekintjük, mert a 37-ből gyanúsnak nyilvánított 6, mesterségesnek és hamisítottnak 20, tehát 70%. A vizsgálatra beküldött borok 5 szolgabírói területről jöttek; minő büntetések alkalmaztattak, nem tudjuk.

Az *erdélyi pincze-egylet*, a mely földmivelésügyi kormány támogatásában részesül s a mely boraink jó hírnevét sikerrel védelmezi, a múlt évi hasznából 5%-ot juttatott a szövetkezet tagjainak.

Gyümölcstermésünk a nagy szárazság következtében nem felelt meg a tavasszal táplált szép reményeknek, mindazonáltal voltak vidékek, mint például Alsó-Fehér marosmenti része és Besztercze vidéke, a hol szép és nagy termés jutalmazta a kertészetet. Az árak is jók voltak a nagy kereslet következtében; különösen a pónyik és batull-almát keresték s jól fizették. Az államvasútak adatai szerint e cikkben a forgalom az előző évhez képest megháromszorozódott, s megközelítette a 100 kocsi rakományt. Legtöbbet adtak fel Nagy-Enyed és Tövis állomásokról.

A besztercze-vidéki gyümölcstermő községekben az *almbor*-készítést tavaly is folytatták, de megtudnunk nem sikerült, minő eredménnyel. Annyit constatálhatni, hogy azon vidéken a gyümölcsbor készítés már meghonosult, s kívánatos, hogy az ott szerzett tapasztalatnak az ország más vidéke is vegye hasznát.

Egyebekben bátrak vagyunk múlt évi jelentésünkre utalni, a melynek 57—64 lapjain tüzetesen nyilatkoztunk a gyümölcsészet érdekében történt és még teendő intézkedésekről,

A **kertészet** nálunk talán egy irányban sem fejlődött oly nagy mérvben, mint a *virág termesztés* terén. Nevezetesen a kolozsvári virágkertészek minden tekintetben lépést tartanak a budapesti és bécsi kertészekkel s az év minden szakában **képesek** a közönség túlfinomodott ízlésének is megfelelni. Évtizedek előtt csak egyes műkedvelők vagy nagyobb uraságok fényűzése tartotta fenn a virágkertészetet, ma már önálló s hasznos foglalkozássá nőtte ki magát, sőt van olyan magánvállalkozónk, a ki terjedelmes és kiváló rózsatelepéről a budapesti piacczal áll üzleti viszonyban. Van 800 faj rózsája és 3000-en felül való rózsatöve.

3. Baromkereskedés.

a) **Lovak.** Lókereskedésünk a lefolyt 1894-dik évben az eladásokról beérkezett számodások szerint némi lendületet vett; mivel pedig nem történt semmi különösebb intézkedés lovaink értékesítésének könnyítése avagy előmozdítása érdekében: arra a következtetésre jutottunk, hogy a forgalom fokozódása lóállományunk gyarapodásából ered.

Ezen következtetésünket a következő számadatok igazolják:

Kamaránk területén volt

1887-ben	36.980 ló,	eladatott	18.288 darab.
1888- »	44.914 »	»	17.291 »
1889- »	48.010 »	»	16.670 »
1890- »	46.932 »	»	20.072 »
1891- »	56.363 »	»	17.327 »
1892- »	53.307 »	»	17.900 »
1893- »	55.211 »	»	16.660 »
1894- »	59.804 »	»	20.686 »

A létszám tehát 1887-től 1895-ig 22.824 darabbal szaporodott, a mi a legmérsékeltébb számítás szerint is 300.000 forint tőke gyarapodást jelent.

A forgalom emelkedése már nem ilyen szabályos, de annyiban mégis megnyugtató, hogy nagyobb hullámzásokat nem mutat, a lefolyt évben pedig néhány száz darabbal magasabbra emelkedett az általunk eddig ismert forgalmi árnyoknál. Mindez megnyugtató lenne, ha a méncsikók bevásár-

lása jóval messze nem maradt volna az eddigi arányoktól és ha értékesebb lovaink elárúsítására csak egyetlen nevesebb piacczal is rendelkeznénk. Ilyen piacunk azonban nincsen. Az 1890-ik évi jelentésünkben említettük, hogy Kolozsváron lóeladást közvetítő iroda és bizományi istálló felállítása tervezetik, ez azonban nem történt meg és a mint tudjuk, az üdvös mozgalom a tervezésen túl nem terjedt. Sajnálattal említjük fel ezt az esetet, mert meggyőződésünk az, hogy egy ilyen istálló nagyban elősegítené a jó anyagnak az eddiginél méltányosabb ár mellett való eladását és így fokozná a nemesebb anyag tenyésztése iránt való kedvet. De ha már ilyen nagyobb tőke-befektetést igénylő intézmény nem létesülhet, az «Erdélyi gazdasági egyesület» állattenyésztési szakosztálya egyetértve Kolozsvár sz. kir. város hatóságával, mindenesetre nagy szolgálatot tenne tenyésztő gazdáinknak, ha legalább évenként egyszer, például a júniusi országos vásárkor, előzetes bejelentések és hirdetések mellett lóárveréseket rendezne.

Ez a legkevesebb a mit az erdélyi részek nemesebb produktumainak megfelelőbb értékesítése ügyében tenni kell.

A lefolyt évben, daczára az általánosan észlelt legelő és széna hiánynak, a lóárak csökkenése inkább a selejtes és különben is csekély értéket képviselő anyagnál volt észlelhető. A kivitelre való jobb anyag most is megtalálta vevőjét és normál áron kelt el.

Az «Erdélyrészi falkavadásztársaság» versenyei az idén is nagy közönséget vonzottak és lovaink teteményképességét meggyőzően igazolták, de az már látható, hogy ezek a versenyek az értékesítés központjai nem lesznek; de nem is kívánnak lenni, miként azt a társulat nagyérdemű elnöke, br. Wesselényi Béla a június hóban tartott közgyűlésen kiemelte.

Szép és tanulságos beszédéből lótenyésztési viszonyaink jellemzéseül érdekesnek tartjuk kiemelni a következőket. El-

mondván, hogy a kolozsvári lóversenyek beszüntetésével a kolozsvári lovar-egylet is 37 éves hasznos működés után feloszlott, és a rákövetkezett 10 év alatt Magyarország lótenyésztése haladt, az erdélyi pedig visszaesett, aztán így folytatja: «Az adott viszonyok között ma az urlovas sport az egyedüli, melyet itt cultiválni lehet és kell; még pedig abban az irányban, mint azt a vadásztársulat 2 évvel ezelőtt megkezdette, az üzletszerűség teljes kizárásával.

«Hogy lótenyésztésünk újból felvirágoztatására mulhatlanul szükségesek a lóversenyek, azt felesleges mondanom; verseny nélkül nem lehet a tenyész anyagot kipróbálni, kipróbálás nélkül pedig a lótenyésztés hanyatlása elkerülhetetlen.

«Erdély lótenyésztése a versenyeknek köszönheti, hogy világhírűvé lett, a verseny tartotta fenn lovaink jóságát és mentette meg lótenyésztésünket valahányszor azt komoly veszély fenyegette. Cluj / Central University Library Cluj

«Versenyen lettek lovaink már kezdettől kipróbálva; a háborus időkben naponta nyílt alkalom a lovak kitartását és gyorsaságát próbára tenni az ellenséget üzve vagy az elől menekülve. Lóversenyek voltak ezek is, melyekbe a tiszteletdíj az ellenség feje volt.

«A háborus idők megszűntével mind ritkább lett az alkalom lovaink kipróbálására és annak folytán be is állt a hanyatlás; kezdetét vette a bizonytalan fajok utáni kapkodás.

«Ekkor jött segítségére lótenyésztésünknek a vadászat és versenynyel kapcsolatosan az angol vér behozatala és visszanyerték lovaink eredeti jóságukat, még pedig potenciozva.

«A keleti vér az egyedüli, melyet Erdélyben keresztezésre használni szabad és kell; miután azonban a mai kor igényeinek az arab ló már meg nem felel, ennek tökéletesbitése

az angol ló az, melyet keresztezésre használhatnak a nagyobb gazdák; a kis gazdák pedig az arabot.

«Ez a két faj az, melynek nálunk létjogosultsága van, mely két faj különben eredetileg egy és ugyanaz, csak hogy az angoloknak szakértelemmel és kitartással sikerült az arab lóból, jó tartás, munka és tenyészállatok kellő megválasztása által azt a tökéletes állatot előállítani, a melyet ma angol telivérnek hívnak és a mely nem egyéb, mint az arab lónak bővített és javított kiadása.»

»A régi kolozsvári gyep 9000 méteres erdélyi díjának, a Pozsony és Bécs közötti távhajtásnak a 100 kilométer szekérversenynak és a bécs—berlini távlovaglásnak annyi haszna mégis volt, hogy kézzel foghatólag bebizonyította a még mindig számos angol ellenségnek, hogy az angol ló nemcsak a versenytéren, de a gyakorlati használatban is minden mást messze felúlszárnyalt. Reánk erdélyiekre igen hasznossá válhat ezen lónyúzásokból merített tapasztalat, mert felhívta a fogyasztó közönség figyelmét az erdélyi lovakra; és most az ideje a kedvező alkalmat felhasználni, be kell lovainkat a tett mezején mutatni; -- mert a melyik ló az itteni pályán, melyhez hasonló seholsincsen, beválik, az a distance- és campagne-ló kellékével bír és mint ilyen biztos vevőre számíthat, végtére is legtöbb esetben a jövedelmezőség lévén a lótenyésztésnél a főcél, ez a mire törekedni kell, ezt elősegíteni van hivatva az alakulandó verseny szövetkezet, melynek célja az erdélyi lótenyésztést emelni és az erdélyi lónak piacot teremteni.«

b) **Szarvasmarha.** Szarvasmarha kereskedésünk az év első negyedében megtartotta előbbi arányát és az árak is kielégítőek maradtak. Tavaszi nagyobb vásáraink élénk forgalom mellett folytak le; a jobb minőségű igás ökrök és a növelni való 1—2 éves ökrörborjak árai emelkedtek, de az 1891. és 1892-ben fizetett árak magasságáig nem jutottak.

Aránylag legjobban fizették a jó tenyészteheneket, különösen pedig a jobb tejelő kisborjasokat. A kivitelre való javított marha is elég keresett volt.

Ez a kedvező állapot azonban nem tartott sokáig. Már a nyár elején észlelt szárazság és legelő-hiány tartózkodóvá tette királyhágóntúli gazdáinkat, minek folytán a növendék és az igazmarha kereslete csaknem megszűnt. Ettől kezdve az év utolsójáig az árak folytonos hanyatlása és a kereslet csekélyége volt észlelhető, mely alól csak a javított marha képezett kivételt. Ezt élénken keresték, de aránylag igen gyengén fizették. És ez a mi legnagyobb bajunk, mert kivitelünk nagyobb részét éppen a javított marha képezi.

Kutattuk az okát, hogy mért kell nekünk métermázsánként 8—10 forinttal olcsóbban adni itthon áruiinkat, mint a hogy azt a budapesti vagy bécsi piacon fizetik.

Nagyméltóságod bölcsen tudja, hogy e haza minden részéből az említett piacokra kell menni a vágómarhával. Az is tény, hogy a míg Szolnokról Budapestre egy — mondjuk 17 □ méteres kocsi 15 frt 81 krajczárért fut, addig Kolozsvárról 51 frt 68, Brassóból pedig 92 frt 65 krajczárért megyen. Ugyan ilyen viszonylatban Szolnoktól Bécsig 46 frt 75, Kolozsvártól 86 frt 53, Brassótól 127 frt 50 krajczárért fut egy kocsi. Ezekhez a díjakhoz még mellék illetmények is járúlnak (Fertőtlenítés, homokolás, bélyegdíj stb.), melyek kocsinként 4 frtra tehetőek.

Ezeket a különbözeteket termelő gazdáink állandóan érzik. De e mellett még előfordult az utóbbi időben az is, hogy az 1885-iki 1502. sz. ministeri rendelet túlságos szigorú felfogása következtében egyes vasúti állomáson a szarvasmarha szállító-kocsikat nem lehetett kellőleg kihasználniok s így a soványabb marhák szállításánál 35—40 mázsányi teher után éppen annyit kelle fizetniök, mint 70—90 mázsát nyomó

hízott ökör szállításáért. E rendelet revisiójáért s félreértések kikerülésére alkalmasb szövegezéseért bátrak voltunk külön felterjesztést tenni.

c) **Júh.** Juhkereskedésünk már régen lejtőre jutott, melyen lassanként alább és alább hanyatlik.

Viszonyaink annyira kedvezőtlenek ezen anyag értékesítésére nézve, hogy azt a kevés felesleget, a mely a közállomány nagy fokú csökkenése mellett még piacra lenne vihető, képtelenek vagyunk értékesíteni. Különösen nagy nehézségbe ütközött ez az idén, mikor a takarmány és legelő hiánya miatt a helyi piacok mód felett el voltak árasztva.

A mustra-juhokat páronkint 4—6 frtért kínálták, vevőre azonban így sem igen talált, mert a budapesti és a bécsi piacok forgalma a nagy szállítási költségek mellett csak akkor nyújt némi reményt a haszonra, ha a kivitel könnyű feltételekhez van kötve és többfelé szabad. Ez nem volt meg, itthon is kevés a fogyasztás, forgalmunk tehát csak szűk korlátok között mozoghatott.

d) **Sertések.** Nehány év óta a sertésenyésztés mind bizonyosabban meghozta a gazda fáradozásainak jutalmát, minélfogva arányaiban is növekedett. Gazdáink mind gondosabban foglalkoznak e tenyésztési ággal, igyekeznek elismert válfajok által falkáikat folyton nemesíteni s ennek következtében a nagyobb hízlalók különös előszeretettel szerzik be szükségleteiket az erdélyi részekből.

A tömegesebb elhullás a védőojtások által mindinkább gátoltatik és így a szaporulat létszáma tetemesen megnövekedett. Ez a körülmény azonban eddigelé nem gyakorolt kedvezőtlen befolyást az árakra, mert a kereslet növekedése lépest tartott a termelés gyarapodásával. A kőbányai sertés-piaczon az év kezdetén volt ugyan némi túltömöttség, de ez már csak akkor állt be, mikor tenyésztőink 1893-ból megma-

radt falkáikat eladták. Az év második felében, a mikor vidékünkön a sertés-kereskedés első fő időszaka van, az általános szárazság és a tengeri-termés bizonytalan volta teljes pangást idézett elő és az a gazda, aki kénytelen volt a teletetés nehézségei miatt piacra dobni készletét, érzékeny veszteséget szenvedett. Ilyen viszonyok mellett természetes, hogy termelőink nagyobb része kénytelen volt készletét kiteleltetni, a mi tekintettel igen gyenge makktermésünkre, bizony sokba került.

Úgy áll tehát most ez a kérdés, hogy a folyton emelkedő tengeri-áraknak és a sertésáraknak úgy a kül, mint a hazai forgalomban tapasztalt visszaesése csaknem teljes mértékben a tenyésztőkre hárult, a mennyiben vagy kárral kellett túladni a meglévő nyájon vagy ki kellett teletetni 5.50—6 frtos tengerin és csak azután odaadni 32—33¹/₂ krajczárért kilóját.

Ez az egyik veszteség, a melyet követ most a másik oly formán, hogy a decemberi vagy a már megkezdett év első hónapjaiban történő malacz-szaporulatot ismét 6—6.50 forintos tengerin kell felnövelni. Ezt a tartást pedig nem fogja megfizetni senki, mivel előre láthatólag kivitelünk nem fog olyan arányokat öltetni, melynek következményeként az árak kellő mértékig javulnának.

Nagy csalódás és veszteség érte és fenyegeti még most is gazdáinkat, melynek ellensúlyozása csak kivitelünk fokozott fejlődése által lenne elérhető.

4. Állati termények.

Az **állati termények** közül a marha- és más *bőrök*, a *sza-lonna* és *zsír*, valamint a *tejtermékek* tekintetében a már tavaly és több ízben elmondottakat ismételhettük. Egyik cikkben sem emelkedtünk az aktív kereskedés magasságára. Termelésünk még a helyi fogyasztást sem fedezi és úgy zsírban, mint tejtermékekben magunk is más vidékekre szorulunk. Így például a közeli vidék még Kolozsvár vajfogyasztását sem bírja fedezni. A tejszövetkezet alakításától ma még távolabb lát-szunk lenni, mint néhány év előtt. A Budapesten alakult »Hungaria« vajszövetkezet az édes tejből készült helybeli ter-melést is magához vonván, a múlt évben akkora szükség állt be a piacokon, hogy kereskedőink és a pékek művaját kezd-tek rendelni Bécsből, de a közönség magatartása ez új czikkel szemben nem nagyon volt bátorító.

Legtöbb önállóságot és vállalkozást tapasztalunk még a *sajtkészítés* tekintetében. A jútéjből készült sajtokból legked-veltebb a téglalakban előállított úgynevezett »monostori sajt«, a melyből nem birnak annyit előállítani, a mennyit ke-resnek; a székelytúrókkal Baróth és Székely-Udvarhely vidéke lát el, még pedig néhány élelmes kereskedő útján a közön-ségnek mind tetszetősebb alakban és jobb minőségben. Ellen-ben tehéntejből kerületünkben már senki sem készít sajtot, pedig nem hiányzottak hozzá a kísérletek s az a nagy fogyasz-tás, a melyben az utóbbi években az úgynevezett trappista-sajt részesül, egymaga megérdemelné, hogy gazdáink vala-melyike tanulmány tárgyává tegye ennek készítmódját.

A hivatalos adatok tanúsága szerint a *méhészet* kerületünkben eléggé elterjedtnek mondható, mert azt kisebb-nagyobb mértékben 1243 községben űzték, úgy, hogy kerületünk 1397 községéből csak 154-ben hiányzott e hálás mezőgazdasági foglalkozás iránt a buzgalom. Intenzívnek mindazonáltal nem mondható e működés, mert a méhcsaládok száma például 1893-ban nem volt több 62 ezernél s ezekből is a mozgó szerkezetű kaptároké csak 7730. A termelés átlaga az utóbbi években 2500 q méz, 145 q viasz, a melyek értéke 80—90.000 frt.

Méz és viaszban úgy a kamara területén, mint általában az erdélyi részekben, közepesen alól állott a termés a rossz időjárás miatt. A sonkolyos méz mázsája 25—30 frt, a pergetettnek 40—50 frt; a keretes lépes méz 80—120 frt; a viasz ára 1 frt 20—1 frt 40 kr. között ingadozott.

A méhészet érdekében a múlt évben is eredményes munkásságot fejtett ki az Erdélyrészi Méhész-Egylet. Tevékenységéből megemlíjtük, hogy Szamosújvárt vándorgyűlést tartott s ugyanakkor a szamosújvári méhészkörrel együtt sikerült *méhészeti kiállítást* rendezett; ezenkívül Ungmegyében *Csapón* és *Losonczon* méhész-köröket alakított, melyek közül az elsőnek az év végén már 117 tagja volt; végül megemlítendő még, hogy az egylet 25 nyilvános (ingyenes) előadást tartott, melyeken az egyesület a *gyakorlati* méhészeti ismeretek terjesztésével is foglalkozott, mire czélszerűen berendezett, szakszerűen kezelt helybeli mintaméhesét engedte át.

Sajnálattal kell megemlítenünk, hogy az erdélyrészi méhész-egylet a 3 évig működésben volt múltépgyárát beszüntette s ma már a méhészek múltépbeli szükségletüket nagyrésztben külföldről fedezik. A kolozsvári múltépgyár évenként 2—3 métermázsa múltépet állított elő tiszta sárga és fehér viaszból.

A múlt évi *gyapjútermelés* is a régi szerény viszonyok közt állt s többnyire a belföldi szükséglet fedezésére szolgált. Legtöbb ment Mármarosba, aztán vették a szilágysági, n. károlyi, debreczeni gubások és a fegyintézetek saját szövészetükhöz. Ára 40—48 frt közt váltakozott.

Tojáskereskedésünk évről-évre szépen fejlődik; szervezve van a gyűjtés és értékesítés; a termeléssel foglalkozó apró népség mindig jó árakra és kész vevőre talál s e jelentéktelennek látszó árúért sok szép pénz szivárog vissza még Angliából is, a hol az erdélyi árút már ismerik s jobban fizetik, mint a vele versenyző orosz árút. Miként már említők, van kereskedőnk, a ki már közvetlenül az angol piacczal van üzleti összeköttetésben. A múlt évi üzletet egész folyamában jónak lehet nevezni, s daczára annak, hogy az orosz árú a külföldi piacokat előzönlí, a magyar küldemények, jó minőségükért, keresettek voltak. A kereskedők hálásan ismerik el a kormány intézkedéseit a szállítás könnyítése körül, de még mindig fenn marad az az óhajtásuk, hogy főleg a téli hónapokban az árút a fagytól védni lehessen, s hogy a szállításban fennakadás ne történjék. A múlt évben kerületünkben csak a magyar államvasút állomásairól is 207 kocsirakománynál több került feladásra, s ennek több mint fele Kolozsvárra esik. Az egész szállitmány, egy kocsit 5000 frttal számítva, egy *milliónál* nagyobb értéket képvisel. E biztos és szépen jövedelmező kiviteli cikk megérdemli tehát, hogy úgy a hatóságok, mint a kormány minden lehető támogatásban részesítse.

A *selyemtermelés* visszahonosítására a múlt évben sem történt sikeresebb kísérlet.

5. Fakereskedés és erdőtermények.

A milyen jogosult várakozással néztek a puhafa-kereskedők 1894. elején tömeges és jó árak melletti kelendőség elé, ép olyan kiábrándulással fogtak az évi mérleg elkészítéséhez. Az 1893—94-ki hó nélküli tél nem engedé meg az egész 1893-ki vágásnak a fűrészekhez, vagy úsztatás végett a lerakó helyekre való vontatását vagy csusztatását s legalább egyharmada visszamaradt a vágási helyen.

Teljesen alapos volt ennek következtében a föltevés, hogy fokozott kereslet fog beállni, s ezzel az árak is emelkedni fognak, a mi február, márczius, április, május és június hónapokban csakugyan be is következett; fájdalom azonban a nyár kezdetén a kedvező aratási kilátások, a tartós szárazság folytán, mind rosszabbakká váltak s azzal végződtek, hogy különösen a kapás növények és takarmányfélék kiszültek; s miután deszka- és épületfa-anyagainkkal az Alföldre vagyunk utalva s kevés kivitelképes árunk van, szeptember elején visszahatás állt be, a mely még a jövő évre sem képes eloszlatni a legnagyobb aggodalmakat, a melyek abban kulminálnak, hogy sem kelendőség, sem jobb ár nem remélhető.

Fűrésztelepeink a következők:

- a) Fränkl Simon és fia Bélesen és Keleczelen, v. u. á. B.-Hunyad,
- b) » » » » Jára vizén » Kolozsvár,
- c) Neuschloss Károly Hideg-Szamoson » »
- d) Fakereskedő-társaság Deésen » Deés,

- e) Fakereskedő-társaság Borgó-Prundon v. u. á. Besztercze,
 f) Schulz Vilmos Oláh-Budakon » »
 g) Neuberger testvérek Bánffy-telepen » Bethlen.

a) A bélesi és kelezeli fűrészek termeltek 9 keretű fűrészszel 1200 waggon fűrészárút,

70 » 18" zszindelyt,

80 » 14—16" »

ezen kívül 300 » faragott épületfát.

Az árak az ősz kezdetén loco vasútállomás voltak:

6"—8" széles fenyő köb'-ként 43 kr.

7"—12" » » » » 53 »

6"—8" » jegenyefenyő » 37 »

9"—12" » » » » 41 »

4"—7" » fenyődeszka » 46 »

3"—7" » tojásláda » 50 »

$\frac{1}{4}$ " vastag, 5"—10" széles fenyő » 70 »

Lécz » 38 »

12', 15', 18', 21', 24' és 27' hosszú és $\frac{3}{8}$ " , $\frac{3}{4}$ " , $\frac{4}{4}$ " $\frac{4}{5}$ " , $\frac{5}{5}$ " , $\frac{5}{6}$ " , $\frac{6}{6}$ " és $\frac{6}{7}$ " vastag épületfa köb'-ként 33 kron kelt.

b) a Jára vizén termeltek 620 waggon és

c) a Hideg-Szamoson 530 » fűrészárút. Mindkét fűrész Kolozsvárra hozza anyagát, a melynek 30%-át helyben adja el. Átlagosan kapott köb'-ként waggonban széles fenyőért 55 krt, keskeny fenyőért 45 krt, széles jegenyefenyőért 42 krt, keskeny jegenyefenyőért 38 krt, lépcsőért és lézczért 40 krt, helyi eladásnál 2—5 krral többet.

d) A deési fűrész, ámbár július közepén már üzemképes volt, még sem működött. Az oda szállított mintegy 15000 m³ tutaj csak az idei tavaszon kerül feldolgozás alá. Ámbár 1893-ban 40,000 m³ tutaj termeltetett, a hó nélküli tél végett csak 20.000 m³ szállítattott a lerakó helyre. A tutajozást sok baj akadályozta; hiányzott a víz, miután hó nem volt. A föl-

állított duzzasztók és a folyó szabályozási munkálatok nem bizonyultak elelegendőknek s így csak nagy költséggel és fáradtsággal lehet 15.000 m³-t Deésre szállítani. A jövő évben remélhetőleg sikerül e művet állandó üzembe venni.

e) A borgóprundi fűrész (6 keret) 18.000 m³ vagy 923 waggon fűrészárút termelt. A beszterczei állomáson helyt fizettek köb'-ként széles luczfenyőért

	50	krt,
keskeny »	42	»
széles jegenyefenyőért	38	»
keskeny »	34	»
lépcsőért, léczért	34	»

f) Az oláhbudaki fűrész 5 rácson előállított 250 waggon fűrészárút, a melyből 65% jegenyefenyő anyag, hasonlólag a beszterczei raktárba szállítva.

g) A Bánffy-telepi fűrész 580 waggon fűrészanyagot termelt, a mely csaknem (a c) alatti ár mellett lőn árúba bocsátva.

A vasúti állomások melletti raktárak túl vannak áruval halmozva, mert a tulajdonosok tartózkodnak a jelenlegi olcsó árak melletti eladástól, a melyek a tavaszi árakhoz képest köb'-ként átlag 6 krral hanyatlottak.

Ha 1895. nem hoz lényeges javulást, a puhafa-üzlet válság előtt áll, mivel a tőárak magasak s a termelési költségek a magas munkabér következtében jóval fölülmúlták a kiszámított arányt és a rendelkezésre álló eladási terület a szomorú gazdasági viszonyok nyomása alatt szenved.

A kül- és belföldi *tölgyfa-kereskedők* ez évben az erdélyi részeket egészen elárasztották és ha ily arányban pusztítják a tölgyfát, néhány év múlva drága pénzért sem lesz kapható erősebb méretű tölgyfa. E körülmény másrészt a nálunk óriási mennyiségben levő ős bükkerdők értékesítését fogja maga után vonni, mert a tölgyfát okvetlen ezen fanem lesz hivatva pótolni.

A cserkéregnek alkalmas fiatal tölgyet is rohamosan vásárolják fel, de már ezen árúnál az erdő tulajdonosok óvatosabbak, úgy, hogy erdőiket turnusokba osztva, minden 12—14 év alatt cserkéregnek alkalmas erdőt adhatnak el.

A távirda-oszlopok országos szükséglete is már nagyobb részben tőlünk fedeztetik, úgyszintén nagyobb mennyiségű bánya-fára is fordultak elő kötések vidékünkéből.

A különböző tölgy-műfa árak ez évben a következőképpen alakultak:

A vasúti tölgy-talpfa az év elején lanyhán indult, míg az őszön szilárd árak mellett keresték; ez időre esett a m. kir. államvasútak árlejtése majdnem fél millióra menő tölgy-talpfa szükségletére. Az árak váriáltak I-ső rangu 1 frt 25—1 frt 38 krig, másodrangu talpfa 65 krtól 89 krig, a m. kir. államvasútak bármely állomásánál átadva.

A donga árai egész éven át oly szilárdak voltak, a minők már sok év óta nem; óriási mennyiség készült és talált azonnal vevőre, legnagyobb mennyiségben készült és legkeresettebb volt a francia donga. Az árak belföldi pintér donga 80 krtól 1 frtig akónként és francia donga 14-től 16 frtig ezenként lett eladva, vasúti állomásnál.

A távirda- és bányafa árai nagyon csekélyek, mivel a vasúti fúvardíj ezen fanemekre még mindig oly magas, hogy a termelő és szállító a fa árának egy részét vasúti fuvarban kell, hogy fizesse. A távirda-oszlopok darabja egy forintjával, a bányafák drbja 25 krajczárjával lett eladva, vasúti állomásnál.

A *bükk* talpfa árai kielégítők lennének, de ezen erdők nagyobbbrészt oly rossz helyen fekszenek, hogy csak iparvasúttal vagy pedig az erdőkben felállítandó fűrészgyárakkal lehet megközelíteni; ehhez pedig nagyobb tőke szükségeltetik és mindaddig, míg a fakereskedők tölgyerdőket kaphat-

nak, nem hajlandók tőküket ezen vállalatokba helyezni. Nálunk alig van egy pár ilyen bükkfa-fűrészgyár, ámbár a bükkfa fűrészelt áru naponta jobb kelendőségnek örvend, sőt utóbbi időben a tölgy parquettet pótolják szép eredménynyel.

A *diófa* vidékünkben meglehetősen mennyiségben fordul elő; ez év őszén is a kolozsvári állomásról négy kocsirakomány nyers anyag adatott el, köbméterenként 35 forintjával.

A *tűzifa* nálunk is, mint országszerte, lanya. Az árhanatlast egyrészen a túltermelés okozta, másfelől pedig a kedvező szállítási viszonyok, mert míg más években az esős őszen alig lehetett szállítani, a rendkívül hosszú és normális száraz ősz, a szállítást az erdőkből nagyon elősegítette, a vasútaknál az áru összetorlódott és az árak e miatt is hanyatlottak. Jelen árai a bükknek kocsinként vasúti állomásnál 48 frttól 52 frtig, a tölgyfának 44 frttól 48 frtig.

Cserhég 1894. évi hántási-cámpagnének nem kelle időjárási viszontagságokkal küzdenie, ellenben majdnem elérhetetlen munkabérekkel volt kénytelen számolni. Ezek az utóbbi 5 év átlagához képest 15—20%-kal voltak magasabbak.

Termeltek s az állomásokhoz beszállítottak Bánffy-Hunyadon 5, Egeresen 15, Magyar-Nádason 50, Kolozsvárt 130, Nagy-Iklódon 35, Szamos-Ujvárt 3, Deésen 130, Rettegen 40, Bethlenben 70, Somkeréken 70, Szeretfalván 10, Beszterczen 25, összesen 583 kocsirakományt.

Ebből felhasznált a helyi fogyasztás Kolozsvárt 10, Beszterczen 25, összesen 35 kocsival.

A kivitel nagyon gyenge volt s jelenleg is sok cserhég hever némely állomáson. A tulajdonosok nem is táplálnak nagy reményt a kivitel emelkedése tekintetében s csak belsőföldön mutatkozott élénkebb forgalom, ámbár nyomott árak mellett.

A Németországon folytatott kísérletek a quebracho-fából (Délamerika) nyert cserzőanyaggal, valamint a Szlavoniában közelebből keletkezett tannin-gyárak akadályozzák a kivitelt.

Az erdőbirtokosok kénytelenek leszállítani a tőárakat, a mi igazolva is van, mert a termelők a magas munkabérek következtében, a munkás-hiány, valamint a túltermelés folytán beállt olcsó tűzifa-árak és a nyomott cserhég-árak következtében magas tőárak mellett nem jöhetnek ki.

A cserhég-árak a pályaudvarnál helyt Kolozsvárt $1\frac{3}{4}$ frt és $4\frac{1}{4}$ frt közt ingadoztak.

II. Ipar.

Általános ipari viszonyok.

Sem a kézmű, sem a gyáripár, de még a kereskedelmi ipar sem számithatta a múlt évet a kedvezők közé. Már az előző év közgazdasági viszonyai úgy alakultak volt, hogy úgy a mezőgazdasági termelők, mint a többi fogyasztók kénytelenek voltak szükségleteiket korlátozni, ami természetesen az iparcikkek kelendőségére és a kereskedelmi forgalomra benitólág hatott. Ezen a helyzeten a lefolyt év semmit sem javított, sőt a csaknem meghiusult aratás még súlyosabbá tette, mert a forgalom még az őszi időszakban sem lendült fel. Így maradt az év végéig s ily viszonyokat örökölt a jelen év.

Eddig a mostohább években is az építészettel foglalkozó iparágak kivételt képeztek, mert a mondhatni rohamosan fejlődő építkezési vállalkozásoknál hálás foglalkozásra találtak. A múlt év e tekintetben is mostohább volt. Az építkezések számát nagyon korlátozta a hitelforrások csökkenése is, mert nagyobb pénzintézeteink a múlt évi jelentésünkben jelzett hitelválság következtében nem voltak képesek aktív szerepet játszani s inkább önvédelmükre szorítottak. A vállalkozók nem találhatván ily módon kellő támogatásra, sok építés terve jobb időkre csak papíron maradt. Növelte a bajt még az is, hogy az előző években felmerült munkás kéz hiánya sok munkást csődített volt ide, nemcsak a királyhágontúli részekből, de a magyar partvidékről is, a kik aztán munka nélkül maradtak.

Ily körülmények közt természetes, hogy az ipar terén valami nagy fejlődésről nem emlékezhetünk meg. Az a néhány nagyobb vállalat, a mely az iparlajstromba mint új lón bejegyezve, valóságban nem új, csak tulajdonost vagy alakot cserélt, vagy olyan, a melyet már az előző évben kezdeményeztek. Például felhozhatjuk a kolozsvári ecztlél-gyárt, a mely liquidált s más tulajdonos kezére került, a kis-sebesi granitkőbánya vállalatot, a mely részvénytársasággá alakult, a zilahi gőztéglagyárt, a n.-enyedi lakatos-ipar-részvénytársulatot sat.

A múlt év nagyobb szabású *iparvállalati* alkotásaiból felsoroljuk a következőket:

A czégtulajdonos neve	Az üzletág megnevezése	A telep helye	A munkások száma	Befektetett alaptőke frt
Gottlieb Mayer	gőzmalom	Jaád	3	10.000
Lébküchner Károly	gőzfűrés	Kis-Rebra	10	25.000
Kálin János és Rád Mih.	gőzmalom	M.-Lapád	2	4.000
Glück testvérek	»	Gy.-Fehérvár	35	400.000
Épületlakatosárú-gyár részv.-társ.		Nagy-Enyed	65	50.000
Opris M. és Morár V.	gőzmalom	Örm.-Székes	4	6.000
Erdélyi ev. ref. Status	szeszgyár	M.-N.-Zsomb.	12	20.000
Goldstein Lajos	gőzmalom	Hidalmás	3	3.500
Mendel Lázár	sörgyár	Torda	—	—
Malonyai János és társ.	gőzmalom	T.-Szántó	4	7.000
Gőztéglagyár részv.-társ.		Zilah	24	40.000
Goldberger József	»	»	3	3.000

A *Glasner és Eibeschitz* kis-sebesi granitkőbánya-vállalat a múlt évben «Glasner Antal és József» cég alatt részvénytársasággá alakult 450.000 forint alaptőkével.

Építés alatt áll a maros-újvári *szóda-gyár* 600.000 forint alaptőkével. A cég székhelye Gyula-Fehérvár.

Feloszlás következtében ellenben *megszűntek* a követ-

kező jelentékenyebb vállalatok: Kiss Sándor *eke-gyára* Zilahon, Friedmann Samu *eczetgyára* Szamosújvárt, Kárpáthy Ferencz *gőzfűrésze* Szt. Demeteren, Csólnaki Imre *gőzmalma* N.-Bajomban, Éltető Elek *téglagyára* Zilahon.

A *munkás-mozgalom* túlkapásaitól kamara-kerületünk a múlt évben is ment maradt. Nem hiányzott ugyan a kísérlet a propagandára, főleg Budapestről, de nagyobb mérvű munkaszünetek, bérfelemelések iránt való követelések, a nyomdászok kivételével, nem fordultak elé. Miként már múlt évi jelentésünkben rámutattunk a segéd munkások e mérsékelt magatartásának Kolozsvárt egyik kétségtelen oka az az önképző egyesület, a mely évek óta tapintatos vezetés mellett egyesíti a segédek komolyabb elemeit, a kik az idegen befolyás alól a tagokat képesek elvonni.

Sajnos dolognak tartjuk a *betegségélezési pénztárak* lassú fejlődését. Az ipar népesebb központjain kevésbé érezhető a szervezet hiánya, de nálunk a meglevők is nagy pénzzavarokkal küzdenek s vannak helyek, a hol még jóformán meg sem indulhattak. Azon sok és nagy érdek, a mely ez ügy czélszerű megoldásánál, úgy állami, mint socialis szempontból fenn forog, kívánatossá teszi, hogy a szervezés országszerte mielőbb teljesen keresztülvitessék s az egyes kerületek oly központra támaszkodhassanak, a mely szükség esetén segélyt nyújthasson. E nélkül mind az az áldozat, a melyet a munkadó és a munkás meghoz, esetleg meghiusúl vagy csak félig éri el a czélját.

A *vasárnapi munkaszünetet* szabályozó rendelet a lefolyt évben is némi módosítást igényelt, nevezetesen a gyakorlati követelményeknek megfelelőbben lőn módosítva a *pékek munkaszünete* s ezzel a szabályrendelet ellen felhangzó panaszok úgy látszik megszűnőben vannak, legalább mí nem értesültünk újabbról, csak a vegyeskereskedők azon óhajtása maradt

még teljesületlenül, hogy a *dohány-árúdnak* is tartsák meg a vasárnapi munkaszünetet, miután kétségtelenül áll az, hogy a dohányárulással összekötött vegyeskereskedések korlátozás nélkül árulják a munkaszünet alatt is minden cikkeiket, s így az árulástól eltiltott pályatársak felett jogtalan előnyben vannak.

Az *ipari munkások* szellemi érdekeinek előmozdítására célzó intézkedések közt meg kell emlékeznünk a *vasárnapi ingyenes felolvasásokról*. Ezeket a Nagyméltóságod vezetése alatt álló tárcza segélyével és saját pénztárunk hozzájárulásával már második éve, hogy kamaránk székhelyén is meghonosítottuk. Az utóbbi téli időszak alatt 15 felolvasás volt a történelem, közgazdaság, földrajz, élettan sat. köréből, a melyeket az iparos ifjúság s a mesterek is mind nagyobb számban és fokozódó érdeklődéssel látogattak, a mi első sorban tagadhatatlanul azon egyetemi és más tanintézeti tanárok érdeme, a kik a felolvasásoknak érdekét emelték, de tagadhatatlan, hogy a hallgatók is méltánylandó tanújelét adták a tudás iránt való vágyódásuknak, a midőn e felolvasások iránt annyi érdeklődést tanúsítottak. A tapasztalt siker felbátorít arra, hogy e felolvasások rendezését a kamarakerület más népesebb városában is megkísértsük.

A még csak néhány év óta, a tud. egyetem vegytani intézetével kapcsolatosan szervezett *vegykísérleti állomás* ügyforgalma a múlt évben jelentékenyen emelkedett, bizonyítékául annak, hogy közszükséget pótol s hogy a közgazdasági érdekeknek egyik jelentékeny előmozdítója. Nem számítva a szakkérdésekben tett véleménynyilvánításokat, a tényleg végrehajtott részletes vizsgálatok száma 136 volt, összesen több mint 1200 quantitativ meghatározással. Legjelentékenyebben járult ehez, a hamisított borok ellen hozott törvény végrehajtása következtében a bor-vizsgálat, a mi 45 esetben fordult

elé. A másik nagyobb részét a vizsgálatoknak a városi vízvezeték ügye szolgáltatta és pedig 47 vizvizsgálat. Ezen kívül a vegykísérleti állomás vezette a városi csatornahálózat készítésénél használatba vett hidraulikus kötő-anyagoknak nemcsak vegytani, de gyakorlati alkalmazásuk ellenőrzését is, a mely célból az állomás a szükséges gépeket és eszközöket beszerezte s most már e tekintetben is úgy hatóságoknak, mint magánosoknak szolgálatára áll.

A kereskedelmi múzeum is mindenesetre hasznos szolgálatot tett a hazai kereskedelemnek és általában a termelésnek, a midőn ez év folyamában a *kivitelképes magyar czégek* lajstromát a külfölddel nyolcz nyelven ismertette.

A *gyártelepek vizsgálatai* az előző évről azt a szomorú tanúságot szolgáltatták, hogy a szabályok meg nem tartása miatt a legtöbb kifogás érte kerületünk 169 gyárát. A múlt évi hivatalos vizsgájjal ellenzézőleg azt mutatja, hogy legkevesebb intézkedésre nálunk volt szükség. Nem tudjuk, hogy ezt a viszonyok javulásának, vagy azon körülménynek tulajdonítsuk-e, hogy csak 17 gyárjöhett vizsgálat alá; de annyit világosan látunk, hogy a vizsgálatok megejtésére szükséges szakközégek száma szaporítandó, mert a meglevő erők száma e nagy feladat teljesítésére elégtelen. Már pedig úgy biztonsági, mint egészségügyi szempontból nagyon kívánatos, hogy a gyárak minél figyelmesebb vizsgálat alatt álljanak, mert csak így remélhető, hogy az e tekintetben létező intézkedések végre is hajtatnak és pedig az eddig tapasztalt jóakaratu figyelmeztetésnél fogva minden nagyobb összetűzés nélkül.

Az *ipartestületek* alakítása iránt kerületünkben is kezd az érdeklődés ébredezni. Közelebbről Kolozsvárt, Tordán és Nagy-Enyeden történtek lépések ily irányban. Oka egyfelől a sok panasz, a mely az ipartörvény hiányos végrehajtása körül felmerül, másfelől, mert azon vállalkozók, a kik sok munkást

foglalkoztatnak, mindinkább rájönnek, hogy adminisztratív ügyeiket sokkal czélszerűbben kezelhetnék testületi úton önmaguk, mint a politikai hatóság. Sajnos, hogy erre a tudatra csak az ipartörvény életbelépésének tizedik évében jöttek; de még sajnosabb, hogy az ipartörvény 123. §-a szerint a vidéki városokban csak általános ipartestület alakítható s az iparágak vagy iparcsoportok szerint való alakítás csupán Budapesten van megengedve. Ha e §. hatályon kívül helyeztetnék, azt hiszszük, semmi sem állná útját annak, hogy az iparcsoportok, (például építészeti iparosok) testületeket alakítsanak, mellőzve a velük semmi érdekközösségben nem levő más iparokat. Számuk így is megfelelne a rendszeresen megkivánt 50 – 100 minimumnak. Erős a hitünk, hogy az érdekek azonosságából keletkező ilyen testületek jó példája csakhamar magával ragadná a testületen kívül maradt többi iparost is, mert látnák, hogy a testületi tagok a szerződötetés, a felszabadítás és a segéd munkások békéltetése körül mennyire előnyben vannak hozzájuk képest. Bátrak vagyunk ez okból e 123. §. mellőzésének — természetesen törvényhozás útján való ügyét Nagyméltóságod magas figyelmébe ajánlani.

A múlt évben kiadott *iparigazolványok* száma 1503, tehát százzal kevesebb, mint az előző évben, a mi részben annak tulajdonítható, hogy az üzleti viszonyok nem voltak kedvezők, sőt ha mérlegeljük az újonnan keletkezett vállalatok minőségét, a csökkenést még feltűnőbbnek találjuk. Igazolványt váltott ugyanis 456 vegyeskereskedő és szatócs, továbbá 156 mészáros és hentes, tehát nem szorosán vett kézműiparra több mint 600. Míg a mészáros és hentes foglalkozás az illetők csak alkalmoszerű vállalkozásának tekinthető, a vegyeskereskedések szaporodásának magyarázata az italméresi kizárólagos rendszer. E vállalatok legnagyobb része semmi egyéb, mint a haszonbérllő kimérésére szolgáló üzlet, a mely

ellátja magát egy kis fűszernemüvel is, de a melynek állandósága és jelentősége nincs. A rendszeres fűszerkereskedők élénken panaszkodnak is ezek versenye ellen. A hozzánk bejelentett megszűnt vállalkozások száma 327 volt.

Czégbejegyzés iránt a kamara előterjesztést tett az illetékes törvényszékekhez 76 esetben, a bejegyzés el is rendeltett 34 esetben ; ugyancsak a kamara előterjesztésére törölve lőn 32 czég. Általában a kerületünkben levő 7 kir. törvényszék bejegyzett 173 új czéget, ellenben törölt 111 régiebb czéget.

Kereskedelmi és ipari szakoktatás.

A kolozsvári kereskedelmi akadémia. E tanév az akadémia fennállásának 16-ik éve volt. A tanulók száma 297-re emelkedett; e nagyszámu ifjuság a magyar korona 54 törvényhatóságából sereglett össze, újabb meggyőző bizonyítéka ez az intézet országos jellegének. Ezek közül legtöbb volt kolozsvári 66; ezután következett Maros-Torda 19, Torda-Aranyos 15, Szolnok-Doboka 15, Bihar 14, Szilágy 13, Krassó-Szörény 12, Bács-Bodrog 11 tanulójával; az ország legtávolabb fekvő megyéin kívül képviselve volt Budapest, Fiume, Stájerország Galiczia és Románia is néhány ifjával. A beiratás 3 első, 2 második és 2 harmadik, összesen 7 osztályba történt s az oktatással 26 tanár foglalkozott, kik közül az intézet rendszerezett tanára volt 8. A köteles tárgyakon kívül mint rendkív. tárgyak tanítottak: angol és román nyelv, ének, zene, gyorsírás, vegytani szabad gyakorlatok, torna és vívás. Az internatusba 130 tanuló vétetett fel, kiknek házi nevelését az igazgatón kívül 3 rendes tanár (felügyelő tanárok) és hat tanárjelölt (segéd felügyelők) intézték. A kör, melyből a bennlakás növendékeit nyerte, ismét tágult, bizonyosságúúl az intézmény jó hírvenének. A tanulók szórakozására szolgáltak: az olvasó terem, nagyszámu szépirodalmi és szaklappal s gazdag 1407 művet magában foglaló könyvtárral; a játék-termek 3 billárdasztallal s más tanulókhöz illő játékszerekkel vannak ellátva; egy újonnan épüüt s télen fűthető, gázvilágítással berendezett tekepálya; a tágas udvar tornaeszközökkel; a bennlakók külön dalárdája és zenekara.

Érettségi záróvizsgálatot tett 85 tanuló.

A kereskedelmi akadémiának az újabb telekvásárlásokkal területe jelenleg 4488 □ m, melyen van 68 terem és szoba, 8 souterrain-helyiség és 11 pincze.

Az intézet ez évi fenntartási költsége — ide nem értve az internatust — tett 24085 frtot, melyhez hozzájárult a magyar kormány 5500 frt, Kolozsvár sz. kir. város 3000 s kamaránk 800 frt segélylyel.

Az akadémia igazgatója Kiss Sándor, kinek vezetése alatt állnak az alsó kereskedelmi- és ipariskolák is. Tanári működésének 25 éves fordulóját a vezetése alatt álló iskolák ez évben szép ünnepélylyel ülték meg.

Az akadémia igazgatósága ez előtt hét évvel fölvette volt programjába, hogy a *posta-távirda*- valamint a *vasúti szolgálatra* készülők számára külön *tanfolyamot* szervez. Az eszme akkor oda fenn nem talált támogatásra, azonban nem-sokára a Nagyméltóságod vezetése alatt álló tárcza keretében mindenik szolgálati ág számára Budapesten különleges tanfolyam lón berendezve. A vasúti tisztképző tanfolyam már 6, a posta-távirda 5 év óta áll fenn, mint közszükséget pótló intézmény. A közzé tett adatokból látjuk, hogy a 6 év alatt 951 hallgató nyert kiképeztetést a vasúti és 5 év alatt 275 a postatávirda szolgálatra, és hogy az első tanfolyamnál egy hallgató kiképeztetése 29—30 frtba került. Ez adatok bizonyítják, hogy a fölvetett eszme gyakorlati jelentőséggel birt, de azt is látjuk ez adatokból, hogy a vidéki szegény sorsu tanulókat évenként segélyezni kellett, különben képtelenek lettek volna a fő- és székvárosban magukat fenntartani, ennél fogva önkényt merül fel az az eszme, hogy nem volna-e czélszerű a vidéki ifjak érdekében e tanfolyamokat deczentrálizálni és az erdélyi részek számára Kolozsvárt a mintaszerűen berendezett és vezetett kereskedelmi akadémiával kapcsolatosan is szervezni?

A gyakorlati szolgálat föltételei itt is meg vannak, úgy mint Budapesten, mert van vasúti üzletvezetőség és postaigazgatóság, a honnan szaktanárokat is könnyen lehetne kapni. Bátrak vagyunk ez eszmét Naggméltóságod bölcs megfontolásába ajánlani.

Kolozsvári alsófokú kereskedelmi iskola. Ez intézet 1881. óta a kereskedelmi akadémiával áll összeköttetésben. Az 1893/4. tanévben az I osztályban volt 17, a II-ikban 19 s a III-ikban 14 tanulója s így az összes létszám 50-t tett. Tanhelyiségül a kereskedelmi akadémia helyiségei szolgálnak s az évi fentartás 1300 frtba kerül.

Kolozsvári alsófokú ipariskola. Az 1893/4-dik tanévben, mely az iskola fennállásának 20-ik éve volt, beiratkozott 641 tanuló —, épen annyi, a mennyi a megelőző esztendőben. A beiratások a kolera-járvány miatt csak szeptember hó végén tartathattak meg, a tanítás pedig október 1-én kezdődött s még most is sok nehézséggel járt a tanév kezdetéhez nem alkalmazkodó mesterek miatt. Ez évben öt esetben 273 tanuló mesterét kellett bejelenteni az iparhatósághoz, kik csak e kényszer lépés után tettek eleget kötelességüknek. A tanulók magaviselete az egész tanév alatt olyan megnyugtató volt, hogy nagyobb tegyelmi kihágás egy izben sem fordult elő. A közvizsgálatok a hittanból ápril 22-én, a többi elméleti tárgyakból ápril 29-én tartattak, a rajzitanítás pedig június 30-án fejeztetett be. A közvizsgálatokon 135 jó magavisetű és szorgalmas tanuló megjutalmazására kiosztatott 147 frt 70 kr. értékű könyv- és rajzeszköz. A közvizsgálatokkal kapcsolatban tartatott meg a 10-ik tanoncz munkakiállítás, 144 tanuló vett részt, kik közt 127 frtra menő jutalom osztatott ki. A tanítás sikerének nagy hátrányára volt a sok óramulasztás s bárha e tekintetben is volt némi javulás a megelőző évekhez képest, mégis az iparhatóság ez évben is 21 mestert

kellott hogy 240 frtra menő birságig megbüntessen tanulóik nagy óramulasztása miatt. Az iskola évi fenntartása 5182 frtot tett, melyből 951 frtot fedezett a tandíjbevétele, 4231 frtot pedig Kolozsvár város házi pénztára. Ez intézetben 34 tanerő működött, a tanulók pedig 1 előkészítő, 1 első, 4 második s 1 harmadik: összesen 13 osztályban tanultak.

A *női kereskedelmi* tanfolyamra a múlt évben is 11 tanuló jelentkezett, daczára annak, hogy a 90—100 frt túl magas tandíjat, minden más segély hiányában, a tanulóknak maguknak kell hordozniok. Bátrak valánk ez ügyben külön fölterjesztést tenni, a melynek kedvező elintézésére várnak ez iskola érdekeltei

Erdélyrészi technologiai iparmúzeum. E fontos intézmény 1893/94-ben épen úgy, mint a megelőzőben nyugalomra volt kényszerítve helyiségei hiányossága miatt. Nehány ajándék gyarapította a gyűjteményt, ezek közül különösen kiemelendő, hogy a város és Mátyás-szobor bizottság a Mátyásszobor 17 pályaművét e múzeumnak adományozta. A régóta tervben levő épület fölépítése ez évben is csak reménység maradt; mert noha városunk közgyűlése elhatározta, de az elhelyezés kérdésében más vélemény kerülvén fölszínre, a kérdés végleges megoldása 1894-ről elmaradt. Évi fenntartási összege 250 frt.

A kolozsvári államilag segélyezett építő-, fa- és fémipari szakiskola. Az ipari szakiskolában a lefolyt 1893/94. tanévben egy új I. és II. osztály nyílt meg. Az összes tanulók létszáma volt az év végén 53. Ebből I. éves 26, II. éves 27. Építő-ip. tanuló 20, asztalos ip. 6, fémipari 27. Tanerők száma 8. Az évi fenntartási költség tett 8096 frtot, ebből 4048 frt államsegély, 1500 kamarai és 2548 frt Kolozsvár városi segély. Ehhez járult 670 frt ösztöndíj, melyhez kamaránk 300, Kolozsvár város 200, Torda városa 120, a kolozsvári iparos-egylet 50 frttal járul-

tak. Az intézet mellett fennállott egy gőzgépkezelői tanfolyam 28 hallgatóval, kik mindannyian vizsgálatot tettek; továbbá egy gazdasági locomobil-gépkezelői tanfolyam a kolozsmonostori gazd. tanintézet hallgatói részére 14 hallgatóval, kik mindnyájan sikeres vizsgálatot tettek. Ezeken kívül a tanárok egyike, Molnár József, a nagy szűnidőn, 1894-ben 6 heti rajz-tanfolyamot rendezett, melyen 30 tanuló vett részt. A múlt évben tervezett épület ügyét főntebb említettük.

Kolozsvári szakipari rajziskola. E szakipari rajziskola Kolozsvár városa 1500 frt évi segélyéből áll fenn, melyhez az iparos-egylet 50, a kolozsvári takarékpénztár 100 frttal járult. Az oktatás 1893. szept. 1—1894. jun. 15-ig tartott. Részt vett benne 138 tanuló, 4 osztályban. Az építő-faipari szakon volt 24, a fém- és rokon ipari szakon 34, a fa- és rokon ipari szakon 36, a leírómértani szakon 34 tanuló. A tanerők száma volt 6.

A kolozsvári *nőipar-iskola* tanulói számra a múlt évben is szaporodtak, jeléül annak, hogy az iskola nemes feladatát híven tölti be s ennél fogva iránta az érdeklődés fokozódik. Az igazgató-választmány buzgósága az iskola fejlesztése iránt s az a törekvés, hogy az élet gyakorlati kivánalmainak minél megfelelőbb oktatást nyújtson, lankadatlan. A múlt tanévre 95 iratkozott be rendes, 28 rendkívüli tanulónak; évközben kilépett 14, maradt a tanév végén 109. A növendékek közül vidéki 36 volt. A munkamesternői tanfolyamra beiratkozott 19 növendék közül vizsgára jelentkezett 17. Az iskolában előállított munkák értéke 3131 frt 55 kr. A tanítók száma 7. Az államtól és várostól segélyezett iskola múlt tanévi bevételei tettek 5829 frt 5 krt, a miből fedezték a 4326 frt 79 kr. rendes és 645 frt 09 kr. rendkívüli kiadást.

Az *iparos és kereskedelmi tanonc-iskolák* tekintetében múlt év óta nem fordult elő említésre méltó változás. Kerületünk 16 kisebb-nagyobb városában, a mint tavaly kimutattuk,

volt 73 tanosztály, a melyekben 100 óradíjas tanító 2224 tanoncznak nyújtotta jobbadán azon elemi ismeretekből az oktatást, a melylyel kívánatos volna, hogy már a mesterségbe való lépésnél bírjanak. A fenntartási költség közel 20.000 frtot tett, a melyhez a közoktatási kormány 1750 frttal járult, a többit jobbadán a községek fedezték. Egy tanoncz oktatása tehát, a mint látjuk, nem kerül egészen 10 frtba és ezt soknak nem mondhatni. Óhajtandó lenne, ha ez iskolák a közel jövőben elemi ismeretekkel már jobban bíró tanonczokat kaphatnának, hogy az ipari szakismeretek tanítására több időt lehessen fordítani. Most még mindig sok előkészítő osztályra van szükség. Addig is nyereségnek tartjuk, hogy a szakrajz egyöntetűbb taníthatása végett az ezzel foglalkozó vidéki tanítók számára a múlt évben Budapesten rendkívüli tanfolyam lőn bérendezve, a melyet kerületünk tanítói — a mint már eddig is tanúsították — nagy haszonnal látogattak.

Ipari termelés.

Kerületünk önálló *ipari és kereskedelmi vállalatainak* száma, az adólajstromok szerint, a múlt évben 16.030 volt, a kik összesen 275.289 frt kereseti adót fizettek. E vállalatok közé nincsenek sorozva a fém- és kőszénbányák. Az év kedvezőtlen viszonyainak kell tulajdonitnunk, hogy a fennebbi számok az előző évhez képest némi csökkenést mutatnak és pedig a vállalkozók száma apadt 600 zal, a kereseti adó összege 2600 frttal.

Használva a jelentésünk rövidítésére nyert engedélyt, ez alkalommal eltérünk az iparcsoportok egyes ágainak részletesebb tárgyalásától, és csak a kiválóbb jelenségek megemlítésére szoritkozunk. Áttekintés céljából azonban szükségesnek tartjuk az iparcsoportok statisztikai adatait a következőkben feltüntetni:

A 12 iparcsoport összesített statisztikai adatai.

	1894. év		1893.	
	önálló vállalkozó	kereseti adó	önálló vállalkozó	kereseti adó
1. Fémek és fémárúk előállítására	1020	10.721 frt	986	13.994 frt
2. Gépek, szerszámok, készülékek, műszerek, közlekedési eszközök és ezek alkatrészeinek gyártása	1017	10.697 frt	823	8.330 frt

	1894. év		1893 év.	
	önálló vállalkozó	kereseti adó	önálló vállalkozó	kereseti adó
3. Kő-, föld-, agyag- és üveg-ipar	448	7.171 frt	399	5.150 frt
4. Fa, csont, kaucsuk s más hasonló anya- gok feldolgozása	807	18.494 »	722	21.700 »
5. Bőr-, serte- szőr- és toll-ipar	415	5.218 »	424	4.926 »
6. Szövő- és kárpi- tos-ipar	212	2.492 »	256	2.433 »
8. Ruha- és pipere- készítő-ipar	2.978	28.628 »	3036	29.342 »
8. Papír-ipar	39	858 »	34	692 »
9. Élelmi és élvezeti szerek előállításaj	8.132	176.965 »	8060	181.141 »
10. Vegyészeti ipar	67	3.697 »	67	3.619 »
11. Építő-ipar	846	8.476 »	804	7.834 »
12. Sokszorosító-ipar és iparművészet	49	1.872 »	45	1.752 »
Osszesen	16.030	275.289 frt	16.656	277.913 frt

1. Őstermelés az ásványországból.

A *bányászat* múlt évi üzletmenetéről általában azt jögyezhetni meg, hogy nagyban és egészben az előző évitől nem sokban különbözött. Az abrudbánya-verespataki bányamegyében néhány magánbánya gazdagabb érre talált s jelentékeny nyereséghez jutott, míg a nagyobb rész a zúzdák vízhiányával küzdött, főleg az őszi időkbén, a mikor ezek üzemét is felkelle függeszteni. A bányabirtokosok nagy reménnyel néznek a jövő elébe, hogy a víz-erő hiányán legközelebbtről segítve lesz a mütavak helyreállítása által, a minek keresztülvi-

tele iránt t. i. a mennyiben a kulturmérnökség elkészítette a mûtavak zárógátjainak kijavítására és ezzel kapcsolatban a tó víz-férő-képességének növelésére vonatkozó munkálatok tervezetét. A mintegy 20,000 forintba kerülő munkálatokra Alsó-Fehérmegye alispánja már ki is adta az engedélyokmányt a tóbirtokosság válaszmányának. Az érdekeltség feladata már most a vízjogról szóló törvény értelmében új társulattá alakulni s abba a körülbelől 300 érdekelt zúdatulajdonost belevinni. Ez az alakulás párhuzamosan haladhat a tó-gát építésével, a mihez az államkincstár már 20,000 frt kamatnélküli kölcsönt folyóvá is tett. Egy másik támasza lesz a bányavidék iparának s forgalmának a gy.-fehérvár-zalathnai vasútnak a folyó évre biztos kilátásba helyezett megnyitása. A bányabirtokosok már a múlt évben élvezték azt az intézkedést, hogy a kohó-költségek a mara-beváltásnál leszállítottak, s jövőre remélik a kohók új berendezését s ezzel kapcsolatosan a beváltási költségek további leszállítását is, a mit talán sikeresebben előmozdítna az az intézkedés, hogy a kohótisztek jutalékban részesüljenek oly esetekben, a mikor czél-szerű üzemi berendezés és eljárás útján lehetővé teszik, hogy a kohó-költségek a vállalkozók javára leszállíthatók legyenek.

Az ó-radnai kincstári bánya és kohó-vállalat a múlt évet 17,167 frtnyi veszteséggel zárta le, a mit az ezüst árának hanyatlása s az a körülmény okozott, hogy a korán beállt fagy következtében a zúzó-művek nem működhettek.

Két év előtti jelentésünkben előadtuk volt a bányavidék panaszait, az aranylopások meggátlása, a bányajogositványok megbizhatlansága, a munkás viszonyok rendezetlensége stb. ügyében. A pénzügyi és igazságügyi kormány nyilatkozata szerint e többé-kevésbé jogosult panaszokon külön intézkedésekkel nem lenne indokolt segíteni, a midőn a *bányatörvényjavaslat* tárgyalás alá vétele kilátásban van, s így törvény útján

lehetséges gondoskodni az orvoslásról. Azóta újból két év telt el, de fájdalom a bányatörvény ügye egy lépést sem haladhatott előbbre.

A kerületünkben fekvő egeresi *szénbányák* egy tulajdonos és egységes vezetés alá kerülvén, az üzem és berendezés tekintetében az előző évhez képest nagy haladás tapasztalható. A termelés nem emelkedhetett, mert a fogyasztási terület nem nagy s az azt használó iparvállalatok az év rossz viszonyaival küzdöttek.

Kamarakerületünkben a magán bányabirtokosok száma az előző évihez képest hárommal csökkent, még pedig Kolozsmegyében, a hol az egeresi szénbányák egy tulajdonos kezébe kerültek. A bányaterület mind a szénre, mind arany-ezüst érczre jelentékenyen növekedett; a szénnél 4,692.103 m²-ről 5,459.084 m²-re, az arany-ezüstnél 6,246.738 m²-ről 7,425.201 m²-re, a vasércznél csökkent 326.600 m²-ről 314.168 m²-re. Ellenben az egész zalathnai bányakapitányság területén az arany-ezüst bányák területe több mint 6 millió m²-rel apadt hasonlóan a vasbányáké több mint 1 millió négyszög méterrel. Mivelés alatt állt 144,893.629 m². A szállító pályák hossza 232.198 méterről 266.451 méterre emelkedett a vas-pályáknál, 77.000-ról 81.654-re a fapályáknál, s használatban volt 12 jármű gőz-, 12 víz- és 136 állati erőre; mindeniknél emelkedés mutatkozik. Bányamunkával foglalkozott a kapitányság egész területén 14.506 munkás, 626-tal több, mint az előző évben. A férfi munkás napi keresete 36 és 150 kr. körül állt, a női munkás 32 -- 50 kr. közt. Érvényben volt 10.364 szabadkutatási engedély. Adózásokból befolyt 13.332 frt mérték-illeték, 28.701 frt bányaadó és 25.202 szabadkutatási illeték. A bányaadónál 5000 frtnyi csökkenés, a más két illetéknél csekély emelkedés tapasztalható.

A termelés mennyiségét és értékét a hivatalos adatok

következőleg tüntetik fel: beváltottak 1028·4 kg. aranyat 1,685.154 frt értékben, 1143.1 kg. arany-ezüstöt 1,329.591 frt értékben, 1363.2 kg. ezüstöt 121.254 frt értékben, termeltek 61.650 frt értékű rezet, 31.359 ólmot 45.499 frt értékben, 2138 q ólomházagot 36.346 frt értékben, 540.037 q nyers vasat 1.794 millió frt értékben, 18.991 q öntött vasat 142.203 frt értékben, és közel 4 millió q szenet 1,700.000 frt értékben. Az össztermelés értéke, a kohó-termékeket hozzá nem számítva, 7 millió forint körül állt, s a legnagyobb emelkedést a szénnél látjuk. A bányászat az előző évhez képest, körülbelől 1 millió frt értékkel termelt többet.

2. Fémek és fémárúk előállításáa.

Az arany- és ezüstművesek, mint évenként alkalmunk volt kiemelni, kevés önálló munkát készítenek s felső gyárakból rendelt ékszerész-munkával dúsan el vannak látva. A kik vásárokat is látogatnak, panaszkodnak, hogy az országos vásárok rendezése óta az árulás csak egy napra van szabályozva; az ezüst értékének csökkenése is kárukra van, mivel a magasabb árban bevásárolt ezüstneműeket csak alacsonyabb áron képesek eladni. Legnagyobb panaszuk azonban, hogy a közönséget a felső gyárak utazói árasztják el árúval részletfizetésre, s habár kétszeres árban adják, de a 3 forintos részletfizetéssel szemben a verseny lehetetlen.

A kész munkákra dolgozó *bádogosok* üzlete gyenge volt, a piacok el vannak árasztva olcsó idegen árúval; a kik az építéseknél foglalkoznak, legalább az év egy részében el voltak látva munkával.

Egyetlen *harangöntők* panaszodik oly vállalkozók versenye ellen, a kik nem tiszta anyagból készítik a harangokat s ennél fogva olcsóbban képesek dolgozni.

A lakatosok létszámának folytonos szaporodásából azt

lehetne következtetni, hogy ez iparág virágzó félben van s a rohamos építkezések szép keresetet nyújtanak ezen ipar valóban szakképzett képviselőinek; de ha számba vesszük, hogy épen az építkezésekhez szükséges cikkek legnagyobb részét idegen gyárak készítik s a kereskedések bőven el vannak ily cikkekkel látva, a vállalatok szaporodásából csak a kereslet megoszlását konstatálhatjuk. Nagy baj, hogy a munkaidény alatt jól begyakorolt segédeiket a megrendelések szünetelésével el kell bocsátniok; forgó-tőke hiányában pedig a nyers anyagot 2—3-szoros árban kell beszerezniök. A kolozsvári lakatosok a városon most berendezés alatt álló vízvezeteki és csatornázási munkákból sokat remélnek. Ez iparág a korszak teljes színvonalán álló mestereket számlál, a kiknek versenyképessége kétségen kívül áll.

A rézműves-iparról mi újabb kedvező mozzanatot sem jelenthetünk. A meglevő kevés rézművesnek csak az őszi hónapokban nyílt alkalom a jobb keresetre, a mit a kedvező gyümölcsstermésnek tulajdonítanak.

Ez ipar csoportban új mozzanat egy *sodrony-szövet-, fonál- és szitaárú-gyár* keletkezése, de a mely még a kezdet nehézségeivel küzd. A vállalkozó Léber Gyula, Kolozsvárt.

3. Gépek, szerszámok, készülékek, műszerek, közlekedési-eszközök

Ez iparcsoport a múlt évihez képest nem mutat változást. Gépgyáraink száma s üzemük terjedelme semmit sem módosult. Nem a szakértelem, de a tőke hiányzik az üzem fejlesztésére, a mi bizonynyal lehetséges lenne, ha tekintetbe vesszük, hogy a nagyobb gyári vállalatok kénytelenek saját használatukra házi műhelyeket rendezni be, s hogy a gazdasági és más gépek mily nagy mennyiségben érkeznek. A múlt évben a kolozsvári közuti vasút is saját műhelyt rendezett be a maga

számára. A legtöbb munkást mindenesetre a m. kir. államasutak helybeli főműhelye foglalkoztatja. E tekintetben a haladás kétségtelen, s a munkások kiképzésében a tennálló ipari szakiskolának nagy része van.

A gépgyárak és a kocsigyártók a múlt évet nem számíthatják a kedvezők közé. A helybeli kerekések a munkahiány egyik okául a közuti vasút versenyt is említik.

4. Kő-, föld-, agyag- és üvegipar.

Ez iparcsoportunk is szépen fejlődik s évről-évre tért hódít, jelesen a kályhakészítés tekintetében. A múlt évben a Frankkis-gyár bővítette ki műhelyét még jobban s felszerelte egy 6 lóerejű gőzgéppel. Évi kályhaforgalma 200-ról 500-ra emelkedett. Közlebről rendszeresen fogja készítményeinel a Hardtmuth-féle repedés-mentes mázt alkalmazni, miután erre irányuló kísérletei teljesen sikerültek.

A múlt év veszteségei közé sorozzuk a Horváth Károly, szamosujvári műfazakas halálát, a ki vele született talentumánál fogva egyszerű fazekas mesterségében eredeti alkotásaival kitűnt; minden kiállításon elismerést aratott s készítményei állandóan keresettek voltak. Igyekeztünk őt a m. évben Kolozsvárra telepíteni és épen e törekvés közben húnyt el.

A kő-ipar is több jelentékeny vállalat által van képviselve, a melyek törekvéseit úgy látjuk, hogy mind több és több siker koszoruzza.

Az üveg ipar a múlt évben is képvisetlennül állt kerületünkben.

Tekintettel arra, hogy ez iparcsoport cikkeiből hazánk évenként 5—6 millió értékűt importál, kívánatos is, hogy a vállalatok lehető gyámolításban részesüljenek; miután pedig a jó minőségű nyers anyag kerületünkben is bőven fordul elé, ez iparág felvirágzásának egyik föltétele meg van.

A m. kir. geologiai intézettől kiadott agyag katalogus szerint ugyanis a megvizsgált 3 kísérletek alá vett agyagokból *tűzálló agyagfajták* találhatóak nevezetesen a következő helyeken: Kalota, Sonkolyos, Papfalva, Tőkés, *tűz nem álló agyag* van továbbá: Perjén, Oláh-Köblösön, Szinden, Tőkésen, végül a *fazekasok és téglagyárosok* sikerrel használják azon agyagot, a mely előfordul a következő helyeken: Sz. Somlyó, Zilah, Deés, Párva, Szamosujvár, Kolozsvár, Torda, N.-Enyed, Erzsébetváros, és igen hasznos, praktikus eszmének tartjuk, hogy a geologiai intézet az ezredéves kiállításon be akarja mutatni hazánk összes agyagfajtaát megvizsgálva, elemezve.

A Kramer-féle egeresi *fősz- és műtrágya-gyár* a kedvező termelési feltételek és okszerű vezetés mellett örvendetesen haladt a fejlődés útján a múlt évben is. A fősz-rétegek helyben vannak s helyben van az egeresi olcsó barna-szén is. Haladását legjobban bizonyítja, hogy míg az előző évben 540, a múlt évben 720 kocsirakományt szállítottak el készítményeiből.

5. Fa-, csont- s hasonló anyagok feldolgozása.

Az ezen iparcsoportha tartozó iparágak köréből sem emelhetünk ki nevezetesebb jelenséget. Legnagyobb forgalmat idéznek elé asztalosaink, a kiknek számos képviselője mind szakképzettség, mind műhelyberendezés tekintetében a mai fejlettség színvonalán áll. A bútor-asztalosok sokat szenvednek a budapesti és bécsi piacról tömegesen ide szállított új és ócska bútorok versenye miatt, a melyeket minden megengedett és meg nem engedett módon és ürügy alatt (üzletfelhagyás, átköltözés), nagy mennyiségben hoznak a piacokra. Az épületasztalosok meg a fogházak versenye ellen panaszkodnak, s felhozzák például, hogy a beszterczei polgári iskola, valamint a szamosujvári leánynöveldéhez az asztalos munkát a szamosujvári fegyrintézet szolgáltatta s nem ok nélkül kérdik,

hogy az ilyen középületek hogyan fordulhatnak oly munkaforráshoz, a melylyel adófizető iparos természetesen képtelen versenyezni!

6. Bőr-, serte-, szőr- és toll-ipar.

7. Szövő- és kárpitos ipar.

8. Ruha- és pipere-készítő ipar.

E három iparcsoport sem egyes ágaiban, sem egészében nem nyújt alkalmat a múlt évben elmondottak kiegészítéséhez, a miért is bátrak vagyunk a további részletezéstől elállni, egyedül azt jegyezvén meg, hogy a székely szövetek jó hírét csorbitni s versenyét megnehezíteni képes az eljárás, a melyről tudomást szereztünk, hogy t. i. élelmesb külföldi szövetkereskedők nem hazai gyártmányaiknak kelendőséget az által szereznek, hogy székely házalókkal árultatják, mint a s.-szentgyörgyi szövő gyár vagy székely házi-ipar termékeit. A házalással foglalkozó ilyen székely lakosokat e szempontból ellenőrizni a rájuk nézve illetékes szolgabírói hivatalnak lenne feladata.

9. Papir-ipar.

Nálunk különben is gyengén van képviselve. Egyetlen újabb esemény e téren, hogy a *borgó-prundi* jó hírnevű régi *papirgyár* tulajdonost cserélt, a ki megfelelő tőkével ellátva, a vállalatot tovább fejleszteni szándékozik.

A Schöller-testvérek tordai *cellulose-gyáráról* azonban sajnálattal kell jelentenünk, hogy folyvást küzd a kezdet nehézségeivel. A munkások gyakorlottságának hiányán részben egyelőre betanult munkások importálásával segített, a berendezés kezdetleges hiányain is segítve lőn, de egyik lényeges baj az, hogy az Aranyoson a nyers anyag leusztatása a folyó szeszélyessége következtében kockáztatva van, mert az usz-

tatás gyakran napokig fennakad s a minőség a nap és víz váltakozó hatása alatt, valamint az eliszaposodás következtében rendkívül szenved. Ennél azonban még nagyobb baj, hogy a gyártáshoz szükséges vegyi anyagok ide szállítása, valamint a kész árú elszállítása a fogyasztási piacokra a gyárnak e távol keleti fekvése miatt aránytalanul költséges, úgy, hogy a gyár versenyképessége kérdésessé van téve. A gyár igazgatósága ennek fokozása végett a jobb minőség előállítására fekteti a súlyt és ez által el is érte, hogy bizonyos papirgyárak előszeretettel veszik, például a fiumei, s hogy a távirdához használt szalagok csak e gyár készítményeiből állithatók elé kitogástalan minőségben. Ámde mindez nem képes ellensúlyozni a szállításnál felmerülő hátrányokat, a mihez járul még a rossz conjunktura, a melyet Amerika versenye okoz. Ott ugyanis a védvámok oltalma alatt egy egész sereg cellulose-gyár keletkezett, a melyek a tilalmi vám-rendszer megbuktával a nyers anyag számára saját területükön piacot nem kapván, Európát özönlík el készleteikkel. Azt hisszük, hogy ha a gyár tulajdonosai a fennforgó akadályokról Nagyméltóságodnak tiszta képet nyújtanak, az a jó akarat, a melyet b. e. Baross miniszter tanusított, a midőn a tulajdonosokat arra bírta, hogy fél milliónál nagyobb tőkét helyezzenek el e hazai vállalatukba, nem fog hiányozni az akadályok figyelembe vételénél s lehető megszüntetésénél. A gyár a m. évben nem volt folyvást üzemben. Termelése 12.000 q. körül állt, a melynek 10⁰/₁₀-át belföldi, jelesen a péterfalvi papir-gyár használja fel, a többi csak külföldi piacokon helyezhető el.

Az előző évben például a következő mennyiségeket küldte el: Magyarországra 945 mmázsát, Ausztriába 5988, Németországba 4499, Angliába 5483, Franciaországba 2168, Oroszországba 945, Indiába 930, Spanyolországba 410, Olaszor-

szágba 1155, Romániába 210, Észak-Amerikába 518 mmázsát. Termelése csaknem kétszer annyi volt, mint tavaly.

10. Élelmi és élvezeti szerek előállítás.

A vállalatok számában az előző évhez képest nagy a hanyatlás, úgyszintén a kereseti adó összegében. Az italmérési kizárólagossági jogok befolyásán kívül az üzleti rossz viszonyoknak is kétségtelen hatása volt erre.

Mellőzve a sok kevésbé jelentős ipari foglalkozást, a melyek helyzete az előző évhez képest nem sokban változott, e csoportból a következőkről szükségesnek tartjuk megemlékezni.

A *szeszipar*. Szesziparunk válsággal küzdött az egész lefolyt év alatt s e válságos helyzet egyre nyomasztóbbá lett, a nélkül, hogy még ma is kilátás volna a mihamarábbi javulásra. Országszerte hallszik a szesztermelők panasza, a mely, sajnos, tekintve a körülményeket, egészen jogosultnak nevezhető. A gabona- és szeszárak egymás közti viszonyára csak egy-egy pillantást vetve, kitűnik, hogy a mai nap a szeszgyártás nem hogy haszonnal nem járhat, de nem hajtja ki a befektetett nagy tőkék kamatait sem, de még a reá fordított időt és munkát sem képes jutalmazni. Okai e súlyos bajnak sokfélék. Elsők közé tartozik a contingens túlmagas volta, mert nem fogyasztanak el az országban annyi szeszt, mint a mennyi a kisebb adótétel mellett termelhető. A további lényeges okot szolgáltatják a kizárólagos szeszitalmérési jogosultságok; mert a kizárólagosság mellett a szesztermelő el van zárva a fogyasztó közönségtől, s úgy a fogyasztó, mint a szesztermelő reá van utálva a kizárólagosság bérlőire, a kik ezen helyzetükből kifolyólag felhasználják előnyeiket s így a szeszárakra oly nyomást tudnak gyakorolni, hogy azok minden várakozásnál is mélyebbre sülyedtek le.

Az 1888. évi szeszadótörvény megállapította a contin-

genst, ezen contingens az akkori tapasztalatok szerint nem volt soknak mondható, de tekintve hogy ugyanakkor a szeszadó felemeltetett mai magasságára, a fogyasztás egyszerre a magasabb ár miatt oly nagyot csökkent, hogy a contingens tényleg sok lett és sok még ma is. Ha hozzá vesszük még, hogy az új törvényre való átmenetkor az óriási készletek, melyek minden gyárnál meg voltak, de tekintetbe nem lettek véve, könnyen elképzelhető, hogy ezek a túlnagy contingensen felül még külön is oly nyomást gyakoroltak a szeszárak alakulására, hogy ezen nyomás a mai válságos helyzet megteremtésére első sorban befolyt.

A szeszárak a régi átalány-adózás idején az új törvény életbe lépte előtt 27 frt 70 kr. átlagban mozogtak hosszú éveken keresztül. Az 1888. évi törvény életbe lépte óta lehatároltak 18 frtra, sőt 17 frtra is.

Ezen árhanyatlás élénken bizonyíthatja a szesztermelők panaszainak jogosultságát.

Ezen káros következmények egyaránt sújtják a szeszgyárost és a gazdaközönseget.

Az erdélyi részek már speciális fekvésüknél fogva is oly helyzetben vannak, hogy a gazdaközönség és a szeszgyárosok nagyon is egymásra vannak utalva.

Ez országgrész majdnem főterménye a tengeri, természetes fogyasztóját a szeszgyárakban találhatja meg; a nagy legelőkön marha tenyésztéssel foglalkozni úgyszólván kényszerült gazdaközönség marhái szintén a szeszgyárak moslécán hizlaltatnak s így első sorban szintén a szeszgyárosok vásárolják.

De továbbá, az országgrészünkben mind nagyobb teret foglaló cukorrépa-termelés mellett a cukorgyárakból kikerülő cukorszörpöt (melasse) szintén a szeszgyárak használják fel szesztermelésre, s így a cukorgyárakat ezen mellékterményük jó értékesíthetése által azon helyzetbe hozzák, hogy a

czukor-répát magasabb árakon is fizethetik, s mégis prosperálhatnak.

Tekintetbe véve továbbá azt, hogy a szeszgyárak által előállított moslék olcsó takarmányhoz juttatja a közép s a kis gazdát, valamint hogy az újabb időben, a szeszgyárak által készített szárított moslék mellett lehetővé vált a gazdaközönségnek a gyáraktól távoli vidékeken is ezen kitűnő tápszerben olcsó takarmányt könnyen beszerezni, s végül ha nézzük, hogy a mosléketetés mellett előálló trágya szintén csak a mezőgazdaság javára fordittatik, úgy kétséget kizárólag láthatjuk, hogy a szesziparnak fenntartása ép oly nagy érdeke a mezőgazdáknak, mint talán maguknak a szeszgyáraknak.

A súlyos helyzet, a melylyel szesziparunk küzd, egyformán éri az ipari, mint a gazdasági gyárakat. Érdeük közös, s lét-fenntartásuk egyaránt veszélyeztetve van, de össze van forrva érdekük a mezőgazdasággal s lehetne mondani, hogy az ipari gyárak még talán jobban mozdítják elé a mezőgazdaság érdekeit, mint a gazdaságiak, mert utóbbiak csak szűk térre, egy gazdaságra szorítvák, előbbieket ellenben az egész országrész állattenyésztésére és termelésére kihatnak.

Ily körülmények között egyaránt közgazdasági fontossággal bír a szesziparnak jelen helyzetéből való kisegítése, de talán legfontosabb a kincstárra nézve, mert államháztartásunk egyensúlyát nagy részben a szeszdó állította helyre.

A baj orvoslására számos út nyílik. Első ezek között mindenesetre a contingens leszállítása, illetve annak a tényleges fogyasztással való kellő arányba helyezése, ezt talán el lehetne érni az adómentes szesznek a contingensbe való vétele által; nagyobb akadályba ez Austria részéről sem ütközne, mert hisz a contingens ott is nagyobb a fogyasztásnál, a mit a szaporodó készletek is igazolnak.

Az 1895. év végén lejáró kizárólagos szeszitalmérésí jo-

gosultsági bérletek szintén megszüntetendők volnának a mondott időre s helyükbe czélszerűbbnek látszanék az ital-adó szedésének behozatala.

Az utóbbi időben hangoztatott szeszmonopolium egészen elejtendő lenne. A monopol oly végső fegyver az állam kezében, a mely nagyon is mélyen bevág az állampolgárok kereseti s megélhetési érdekeibe.

Szabad állam, szabad forgalom: csak e mellett fejlődhetik ki egészséges verseny s csak e mellett gyarapodhatik ipar és kereskedelem.

Kamarakerületünk szeszgyárai a fenn általánosan elmondottakat súlyosan érzik. A kerületünkben levő 43 szeszgyár contingense 68,215 hlt tett ki s az elszállított szesz, beleértve a nagyobbik adótétel mellett elszállított mennyiséget is, 68,171 hlt volt.

Az elmúlt évről áthozott készletek tehát teljesen megmaradtak, sőt még szaporodott is a készlet.

Müalmaink a lefolyt évben sok nehézséggel küzdöttek. A legnagyobb gondot és akadályt a búza beszerzése okozta. Évről-évre csökken az erdélyi részekben a búzatermelés, a melyet nagyon sok helyen kiszorít a lóhere. Folytonosan csekélyebb mennyiségű búzát szerezhetnek be tehát malmaink hazarészünkből, s ehez a lefolyt évben azon hátrány is járult, hogy a búza minőségre nézve is messze mögötte maradt a királyhágón túli vidék búzáinál. Így tehát malmaink, akarva, nem akarva, kénytelenek voltak búzaszükségletük egy tekintélyes részét a Tisza vidékéről beszerezni. Tekintve már most a nagy fuvardíjételeket, ezen körülmény, a felörlendő búza árát lényegesen megrágította, a nélkül, hogy malmaink a liszt árakban recompenzáva lettek volna. A liszt árak az új termés kezdete óta folytonosan csökkentek, kivételt csak a takarmányliszt és a korpaneműek képeztek, mert ezek áraikat erősen tartották.

Súlyossá tette malmaink helyzetét a nagy verseny is, a melyet épen azon magyarországi malmokkal szemben kellett kiállniok, a melyeknek vidékéről a búzát szerezték be. Ezen malmok csak kész produktumaikat szállították vidékünkre, s így bizonyos fuvardíjkülönbzetek estek javukra, azzal szemben, hogy malmainknak a nyers terményt kellett behozniok. De azonkívül tekintve, hogy az új búza nálunk jóval később kerül piacra, mint a szomszédos királyhágón túli részekben, sok áldozatba került, különösen az átmeneti időszak. A magyar malmok már az olcsó új termésű búzából tudtak lisztet olcsón előállítani, midőn malmaink még mindig a múlt évi drágább búzából voltak kénytelenek örölni, s így a verseny folytán leszorított lisztárak mellett tetemes veszteségeknek voltak kitéve.

A búza ára az egész év folyamán csekély különbzet között mozgott, míg a liszt métermázsánként majdnem 3 frttal lett a fehér fajtáknál olcsóbb, mint az év elején volt.

Ehez járult még, hogy az 1893 év telén kevés hó esett s a hegyekben a források elapadván, a viz- és gőzerőre berendezett malmoknak kevés volt a vizük is egész év alatt, úgy hogy üzemüket a drága tüzelés mellett kellett nagyobb részt fenntartaniok.

Összevonva tehát a fenn elmondottakat, malmaink múlt évi súlyos és nehéz helyzete eléggé igazolva van.

A romániai búzára engedélyezett vámmegtérítésnek csak a budapesti malmok veszik hasznát, és pedig azért is, mert olcsó vizi szállítás útján jutnak hozzá; a dolog érdemére nézve egyetértünk az országgyűlés közigazdasági bizottságának felfogásával, a mely a mezőgazdaság és a malom-ipar közt érdek ellentétet nem lát; de mint következményt kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy miután a más ponton létező múmalmok e kedvezményben nem részesülhetnek, mert a szállítási díjak a román búza felhasználását rájuk nézve nem engedik, a kül-

földre való szállításban sem vehetvén részt, termelésükkel a belföldi s jelesen a hozzánk közelebb eső erdélyi piacok meghódítására vannak utalva. E törekvésük a múlt évben, — miként előadtuk — kiválóan sikerült is.

Malomiparunk terén a múlt évben az egyre keletkező vidéki kisebb gőzmalmok szaporodásán kívül, az a feljegyzésre méltó esemény történt, hogy a Sigmond testvérek által birt kolozsvári két műmalom részvénytársaság tulajdonába ment át, a mely 250.000 frt. részvénytőkével az év júniusában alakult és a rossz viszonyok dacára az üzletet némi nyereséggel zárhatta le. Normális körülmények közt e vállalat van hivatva a lokális piacot uralni.

A sörgyártás. A sör fogyasztása az utóbbi időkben kezd mind nagyobb arányokat öltetni, noha a múlt évet, ezernyi bajai miatt, nem lehet a jobbak közé sorolni; de már csak az a körülmény, hogy Tordán egészen új serfőzde keletkezett 6 — 8000 hl. évi termeléssel, hogy a régibb itt lévő serfőzdek fokozott mérvben folytatják a főzést, és végül, hogy Kőbányáról két nagy gyár érdemesnek tartotta Kolozsvárt raktárokat állítani, a melyekbe a múlt évben 229 kocsi sör érkezett a piac és a vidék számára: eléggé tanúsítja, hogy ez ital kezd népszerűvé válni s nálunk határozott jövője van. Azt hisszük, hogy a fogyasztás még nagyobb lenne, ha a kimérők egy része nem árulná ma is a régi árakban, holott az új italadónál fogva jóval kevesebbe kerül. Ezt a megjegyzést már a múlt évben is megtettük, de úgy látszik a verseny még nem fejlődött odáig, hogy a bajon segítsen.

A szikvíz-gyártás egészségügyi jobb ellenőrzésére a belügyminiszterium m. évben 110.461 sz. alatt újabb rendeletet bocsátott ki, a melynek szigorú végrehajtásától függ az is, hogy a nagy kelendőség által élesztett verseny csökkenjen, vagy minden vállalkozóra egyaránt súlyosodjék. De a növekvő verseny

még egy másik vészszel is fenyegeti a szikvizgyárakat. A városi hatóság által a fogyasztásra kiróni szándékolt adó, a mely esetleg az egész szikvizgyártási vállalkozást is lehetetlenné teheti. Kelendőségének legfőbb oka ugyanis az olcsóságban keresendő.

11. Vegyészeti ipar.

Ez iparcsoport is kevés képviselővel bir kerületünkben. A viszonyok utóbbi jelentésünk óta nem változtak. Az Ebergényi és Dregán-féle topánfalvi *robbantó-szergyárt* a mely évenként 7—800 q. azotinnal látta el a bányavidéket, az a baleset érte, hogy m. év. október havában felrobbanás következtében, csaknem egészen megsemmisült. A M.-Ujváron épülő nagyszabású *ammoniak szóda-gyár* még a folyó évben sem kezdhetette meg üzemét. Czégét már bejegyeztette Gy.-Fehérvár székhelylyel. Alaptőkéje 600.000 frt. A gyárt a bécsi vegyi és fémipari termékek egyesülete a brüsszeli Solday és társa czéggel együttesen építi. Termelési képessége évi 150.000 mmázsára van számítva és nemcsak Magyarország, de a Balkán-országok szóda-szükségletét is fedezni van hivatva.

12. Építő ipar.

A múlt évben végzett jelentékenyebb építkezések értéke közel áll a 3 millióhoz. Ebből legtöbb a középítkezés, a magánosok kevésbé foglalkoztatták az építészeket. A munka-hiány a munkásoknak megtorlódásával, s általában mérsékeltebb keresettel járt. A hatóságok összesen 278 új épületre adtak engedélyt; ez egy harmaddal kevesebb, mint az előző évben. Az építkezési kedv megcsappanását nemcsak a kedvezőtlen aratási eredménynek lehet és kell tulajdonitnunk. Legfőbb oka az, hogy a befektetett tőke kevés hasznot hoz. Ezen segíteni kell, mert azt országszerte láthatni, hogy a vidéki városok fej-

lődése nem tart lépést a fővároséval, ennek pedig legfőbb oka az, hogy míg a fővárosban az új épületek 30 évi adómentességben részesülnek, a vidéki városokban a kedvezmény 10 — 12 év. Ugy a lakásviszonyok hiányos volta, mint az aránytalanul magas házbérek kívánatossá teszik, hogy az építési kedv a vidéki városokban fokoztassék, a tőke nagyobb ösztönt nyerjen az ily befektetésekhez. Ez volt az oka, hogy melegen pártoltuk s különösen Kolozsvár speciális viszonyainál fogva készséggel csatlakoztunk a szegedi és miskolci kamarák azon kérvényéhez, hogy a vidéki házak adómentessége 15, illetőleg 20 évi tartamra terjesztessék ki. Az ily módon előmozdított építkezések egy másik közvetlen előnye azonnal észrevehető azon iparágaknál, a melyek az építkezésekkel foglalkoznak s a melyeknek nem csak nagy a száma, de sok iparosnak nyújtnak foglalkozást.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
13. Sokszorosító ipar és iparművészet.

Azon 45—50 vállalat helyzetében s viszonyaiban, a melyek ez iparcsoporthoz képviselik, nem történt a múlt év óta említésre méltóbb változás. Túlzás nélkül állithatjuk, hogy nyomdáink berendezés és vezetés tekintetében folyvást lépést tartanak a fejlődéssel, de helyzetük a sok oldalról jövő verseny következtében általában nem kedvező. Ehez járúl, hogy a segéd munkások gyakran lépnek fel bérfelemelési igényekkel, a mire a jelszót a központból kapják.

A *fényképészet* köréből megemlítendőnek találjuk, hogy veteránfényképésznünk, Veres Ferencz teljesen felhagyott a *szines fényképezés* problémájának megoldására irányított kísérleteivel, miután pénzügyileg kimerült. Kísérleteinél annyira eljutott, hogy csak a szin-fénykép előállításához szükséges idő leszállításáról lehet szó. Vajjon nem kár-e a tudományra nézve, hogy e szép eredménnyel kecségető kísérleteknek meg kellő

szünniök? S vajjon nem kellene-e gondoskodni, hogy legalább eddigi kísérleteinek titka ne enyészék el vele?

Házi ipar

A *házi ipari* munkásság országos szervezése és okszerű fejlesztése körül Nagyméltóságod előde által tett intézkedések üdvös hatását kamarakerületünk is tapasztalta. Ez intézkedések közt a Budapesten rendezett *karácsoni bazár* oly kézzel fogható sikereket mutatott fel, hogy szívesen csatlakoztunk azon óhajtás támogatásához, hogy a házi ipar czikkeinek a bazár árúcsarnokában állandó raktára legyen, a hol úgy a főváros, mint a vidék jobban megismerhesse s felkereshesse e czikkeket, a melyek kelendősége már is szép kilátással kecsegtet. Bizton remélhető, hogy ez úton rövid időn a hazai kereskedés is felkarolja s eképp biztosítja ez iparág jövőjét. Az utóbbi karácsoni bazár a tapasztalt siker következtében állandósítva is lőn. Részt vettek abban kerületünkben, jobbra biztatásaink következtében, *erdélyi szőttesekkel* Bálint János N.-Enyedről, *kalotaszegi és más varrottásokkal* Gyarmathy Zsigmondné B.-Hunyadról, Farkas Gizella Budapestről, az állami leányiskola T.-Szt.-Györgyről, Fischer Vilmos Kolozsvárról, *szűrszabó munkával* Scheffer András Kolozsvárról, *agyagárúkkal* Tóth Sándor Deésről, Horváth Károly Szamosujvárról, a tordai fazekasok és Fischer Vilmos; *bőrlabdákkal* Germán János Zilahról, *sás fonásokkal* Bertleff és Rigmányi Tacsról.

A fegyházi ipar.

A *fegyenczék* foglalkoztatása a múlt évben is az eddigi munkakörben mozgott, tehát többé-kevésbé érintette kis iparosaink érdekkörét. A n.-enyedi fegyintézetnél a munka-erő nagyobb szabású ipari vállalkozásoknak van haszonbérbe adva, a szamosujvárinál azonban házi kezelés mellett jobbra a fegy-

házi kellékek előállítására irányúl és pedig kiválóan a szövészeti iparban. A múlt évben előállított cikkek értéke 59.647 frtot tett. A többi fogházak fegyenczei leginkább asztalos-, kádár-, kerek-munkát végeztek és szalma- és nádfonatú cikkek előállításával foglalkoztak. Az erdélyrészi összes fogházakban a sz.-ujvári és n.-enyedi kivételével e munkából a múlt évben 13.834 frt. volt a bevétel.

III. Kereskedés.

Említettük fennebb, hogy a kereskedői vállalatok számának nagy mérvű emelkedése legkivált az italmérési haszonbérletnek tulajdonítható, mert a kizárólagos jog haszonbérelője annyi kimérést állíthat, a mennyit tetszik. Az ilyenek aztán szatócs, kiskereskedés stb. nevezet alatt alkalmi üzleteket nyitnak. A múlt évben is 456 új vállalat keletkezett e czímen. Ennek egyik káros következményét tapasztalják a rendes fűszer- és gyarmatárú-kereskedők, a kiket a verseny érzékenyen érint, miután a haszonbérelő az általa engedélyezett üzleteknek megengedi — a törvény világos rendelete ellenére — a poharankénti kimérést is; ezen kívül ezek rendszeren a haszonbérelő italát árulják, a ki pedig nincs kötve ahoz, hogy a szeszes itálnak literét 1 forintnál alább ne árulhassa.

Volt még fűszerkereskedőinknek az a panasza, hogy míg a «közszolgálatban állók fogyasztási szövetkezete» fennállt, a közönség hangulata a kereskedők ellen volt irányozva, mint a kik drágábban s kevésbé jó minőségű árukat szolgáltatnak, holott épen az ellenkező eset állt. E szövetkezet 3 év előtt keletkezett, de a f. év elején megszűnt. Megindulásánál 1500 tag jegyzett részvényt, de az alakulásnál már csak 695 tag lépett be 10 frtos részjeggyel, aláírván 883 üzletrészt. Erre is csak 4560 frt lőn befizetve, s ezzel indult meg a vállalat. Az első év eredményeképpen 1697 frt tiszta nyeresényt mutatott ki az igazgatóság, míg a második év már 14.057 frt

passívával végződött. Ez már a második kísérlet e téren; és azt hisszük hosszú időre fog leverő hatást gyakorolni. A szövetkezeti eszmének sikeres kiviteléhez megkívántató feltételek nálunk fájdalom még hiányoznak.

A gyarmat- és fűszer árukban a forgalom a múlt évben is növekvőben volt. Különösen a *kávében* nagy a kereslet, a mit piacra rendesen Triest szállít. A múlt évben még gyakrabban merült fel panasz a kávé festése ellen. Az utazók egész nyíltan mutatják be az egyfajta kávéból különféle színre festett mintát. A pörkölt kávéknál még több a visszaélés. A *czukor* a jó répatermés és czukor-kartell felbomlása következtében nagyon olcsó volt; kereskedőink igyekeztek is a kedvező alkalmat kötések által kihasználni, de később az árak 1—2 frttal esvén, mégis érzékenyen károsodtak. — A *rizsben* még mindig az olaszországi uralkodik ugyan, azonban a magyar rizshántoló gyárak már sokkal szebb minőséget hoznak a piacra, mint eddig, úgy hogy ma-holnap helyettesíthetik az olaszországit. *Déli gyümölcsöscsel* most már jobbra a budapesti piac lát el. Ez alkalommal is fölemlítjük kereskedőink azon javaslatát, hogy az erdélyi részek számára Kolozsvárt is kellene néhány kocsirakományt árverésre bocsátani. Valószínű, hogy vidéki kereskedők nagyobb számban jelennének meg, hogy első kézből kapják az árut, a mihez most csak másodkézből jutnak. *Cognac és szeszes italok* kelendőségére — a mint említők — nagyon akadályozólag hat a rendelet, hogy az üzletek semmiféle fajtából 1 litert 1 frton alól nem adhatnak el, míg a regalebérlő félárban is adhatja. Ennélfogva természetes, hogy ez árúért inkább a bérlők raktáraihoz fordul a közönség. A cognac-láz nagyon alászállt, mióta a közönség rájött az ezen itallal üzött nagy szédelésre. Ma már több fogy el a kis üstön főzött szilva és seprúpálinkából. Fűszerkereskedőink egyhangú óhaja, hogy a forgalmat gátló, sok zaklatással járó *kizáróla-*

gos italmérési rendszer a szeszes italokra nézve is szüntettesék be, miként a sör és bor értékesítésére nézve megszűnt.

Szövet- és divatárú-kereskedőink állandó panaszát a *vándor-ipar* rendezetlensége képezi. A temérdek kereskedelmi utazó valóságos házalást gyakorol. A közönség kész pénzzel fizető részét elvonja a helybeli üzletektől s minduntalan kijátsozja a fennálló törvényeket. Védelmet az iparhatóság — főleg mai szervezetében — nem bir nyújtani, s azt tudva, bárha sürgetik a vándor-ipar rendezéséről szóló törvény életbelépését, de a hatóságok segítsége nélkül ez is csak a papíron fog maradni.

Egyebekben bátrak vagyunk utóbbi jelentésünkre hivatkozni. Az ott előadottak a múlt évben sem sokban változtak.

Köszönettel említjük fel végül, hogy a kolozsvári *vas-kereskedők* többször felmerült azon kérése teljesült, hogy Kolozsvár, mint az erdélyi részek egyik kereskedelmi góczpontja, bevonatott a XX kivételes üzleti díjszabásba.

IV. Forgalom.

I. Bank- és hitelügy.

Pénzintézeteink a múlt év folyamában az utóbbi évi jelentésünkben vázolt hitelválsággal küzdöttek, és pedig, a mint az év végén elért eredmények mutatják, nem siker nélkül.

A kolozsvári legrégebb s nagyobb 3 pénzintézet az általuk is régen táplált s a magas kormány által támogatott egyesülés eszméjét megvalósította, s az új intézet a kolozsvári kiegészítő takarékpénztár felszámolásának keresztülvitelét magára vállalta.

Az egyesülés azonban csak úgy volt lehetséges, hogy a magas kormány az érdekelt pénzintézetek közös vállalkozását képező naszódí erdő-üzletet tőlük visszavette s az által — habár jelentékeny áldozatok árán — megmenekültek oly vállalattól, a mely minden kecségető jósága mellett alapúl szolgált a bizalmatlanság felkeltésére s okot nyújtott volna annak állandósítására.

Megkönnyítette az egyesülést még az is, hogy idő-rend szerint és tőkében hazánk legelső pénzintézete, a «Pesti Hazai Első Takarékpénztár» miután a kérdéses intézetek vagyoni állásáról teljesen megnyugtató tudomást szerzett, az újjáalakuláshoz segédkezet nyújtott, az újonnan kibocsátott részvények egy negyedét maga írván alá.

Az új intézet czége «Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank» és magában egyesíti ma a feloszlott 4 régebbi intézet 5—6 millió frt közt álló vagyonát és üzleteit s 600.000 frt teljesen befizetett részvénytőkéjével az erdélyi részek pénzüintézetei közt az első közt áll. E nagyszabású alkotás programjában ott látjuk azt a törekvést, hogy az erdélyrészi pénzüintézetek központja s a rohamosan keletkező mezőgazdasági hitelszövetkezetek támasza legyen.

A közönség visszatérő bizalmának s a hitelviszonyok javulásának további bizonyítéka az is, hogy a budapesti nagyobb pénzüintézetek közül kettő elérkezettnek látta az alkalmat arra, hogy Kolozsvár piacán magát közvetlenül képviseltesse. A Pesti magyar kereskedelmi bank ugyanis 500.000 befizetett részvénytőkével az év őszén alapította itt az »Erdélyi bank és Takarékpénztár-részvénytársaságot«, míg a »leszámitoló és pénzváltóbank« a kolozsvári piacon fiók-üzletet nyitott.

Mindezen intézkedések és alkotások azzal a hatással voltak, hogy az év vége felé a pénz bőven állt a hiteltkeresők rendelkezésére és pedig a verseny következtében az eddiginél jóval olcsóbban, és csak a rossz közgazdasági viszonyok, meg az évszak előhaladottsága voltak az okai annak, hogy a hitel a kínálkozó alkalmat jobban ki nem használta, de azt már biztosítottnak látjuk, hogy a közel jövőben remélhetőleg fellendülő vállalkozási kedvet a szűk pénzüviszonyok nem fogják zsidbaszthatni, valamint azt is örömmel jegyezhetjük fel, hogy a nagy verseny következtében a betétek kamatlába is csökkenőben van, a leszámítolás is mind olcsóbbá válik.

Az elmúlt év pénzügyi bajainak enyhítésére sokat tett az osztrák-magyar bank helybeli fiókjának magatartása is. Nem csak meg nem vonta, de igen helyes tapintattal még bővítette a szorongatott pénzüintézetek hitelét, s e tapintat nélkül a katasztrófa talán kikerülhetlen lett volna.

A kolozsvári pénzüintézetek helyzetét a hitel-válság alatt és után legjobban világítják meg az alább következő adatok:

A helybeli összes pénzüintézeteknél volt:

	a részvénytőke,	tartalék-tőke,	betétállomány	összesen
1893-ban.	1.123.434 frt.	574.754 frt.	9.871.000 frt.	11.569.188 frt.
1894-ben.	<u>2.038.109 „</u>	<u>306.996 „</u>	<u>7.728.740 „</u>	<u>10.073.745 „</u>

Ez adatokból kitűnik, hogy a betétekből a válság elvitt 2 milló körül, a tartalékok szenvedtek a leírások következtében 267758 frtot, ellenben a részvénytőkék az új alkotások következtében növekedtek 914000 frttal, úgy hogy az intézetek pénzereje az előző évhez képest valósággal csak 1 1/2 milliónyit csökkent, s e csökkenés is már a folyó évben nagy mérvben pótolva lett. A helyzeten mindenesetre nagyot segít az a körülmény is, hogy a mint már említők, két oly tekintélyes pénzüintézet, mint a magyar kereskedelmi bank és budapesti leszámítoló és pénzváltóbank a piacon közvetlen képviselést nyert.

Jelentésünk zártáig nem érkeztek be a kerületben levő összes pénzüintézetek múlt évi zárszámadásainak adatai, s így azokat nem tüntethetjük fel a szokott pontossággal; megközelítő képét adhatjuk azonban a helyzetnek az által, hogy a hiányzó adatokat az előző évről szólóval helyettesítjük, miután nagyobbára csak a kisebb jelentőségű hitelszövetkezetek adatai hiányoznak s ezek az összességet úgy sem alterálják. Az így nyert adatokból a kamarakerületben 1894-ben fennállott pénzüintézetek zárszámadásának főbb tételei így alakultak:

a részvénytőkék, törzsbetétek, részjegyek	
összege volt	3.900.000 frt.
a tartaléktőkék összege volt	<u>1.238.000 frt.</u>
az összes jótállási alap tehát	5.138.000 frt.
a betétek összege	<u>21.946.000 frt.</u>
az összes forgalmi tőke tehát	27.084.000 frt.

ebből el volt helyezve váltókban	19.982.000	frt.
» » » » jelzálogkölcönökben	8.179.000	»
» » » » előlegekben	1.940.000	»

Az 1893-ki zárszámlához képest az intézetek jótállási alapja emelkedett 360.000 frttal, ellenben a betétállomány apadt 1.464.000 frttal, a mi az előző évben fölmerült hitelváltság és újjáalakulásokban leli magyarázatát.

Az *osztrák-magyar bank helybeli fiókjéntézetének* kitünő vezetése a múlt évben is éreztette hatását; mert e tapintatos vezetésnek tulajdonítjuk, hogy az egyes üzletágak forgalma az előző évhez képest csökkent ugyan, mert a fennforgott rendkívüli viszonyok jobbra fordultak, de a szabályszerű arány megmaradt. A váltóleszámitolás 8 millió körül állt; csökkent tehát $1\frac{1}{2}$ millióval, az értékpapirokra adott kölcsönök összege apadt 700.000 frtnyi összeggel, s tett $1\frac{1}{2}$ milliót, a hitelmiveletek főösszege 10.8 millió, a pénztári forgalom 64 millió, a giróforgalom 13.9 millió volt. A nyers jövedelem 91.597 frtot tett.

Kerületünk *postatakarék-pénztárainál* is — a viszonyok kedvezőtlenége daczára — mérsékelt haladás tapasztalható. A betétek összege 1.2 millió, (szaporodás 140.00) a chequeforgalom 5.4 millió (a szaporodás 870.000) frt. volt.

A *cheque- és clearing-intézmény* nálunk nagyon lassan fejlődik; a mit kiválóan annak kell tulajdonitnunk, hogy közönségünk még nem ismeri, különben lehetetlenségnek tartanók, hogy például kamara-kerületünkben csak 8 pontról s mindössze csak 28 számlatulajdonos találkoznék e hasznos és biztos utalványozási és elszámolási rendszer igénybe vételére. Miután pedig látjuk, hogy hasztalan osztjuk szét a közönség közt az e célra nyomtatott utasításokat, mert nem veszi magának a fáradságot, hogy elolvassa, célszerűbbnek tartanók, ha minden nagyobb városban egy-egy szakértő élőlőszóval tar-

tana előadást ez intézmény előnyeiről s használatáról a kereselmi és iparos köröknek. Mí a kezdeményezést már megtettük.

A biztosítási ügy

köréből semmi emlékezetest sem jegyezhetünk fel. A kedvezőtlen viszonyokhoz képest az egyes biztosítási ágak fejlődése is korlátozott volt. Az amerikai verseny az *életbiztosítások terén* némi hódítást mutat fel. A *jégüzlet* tudomásunk szerint nem járt kárral; a *tűzkárok* azonban ez évben is nagy számban fordultak elé, és pedig 435 községben 559 eset, és ebből szándékos gyújtás 158. A kár összege 386.744 frt, a minek alig $\frac{1}{4}$ -e volt biztosítva. Az előző évben 584 községben 399 tüzeset 290.993 frt. kárral fordult elé. A múlt évi állapot tehát még rosszabb; ez pedig arra utal, hogy a biztosítási ügy terén úgy az államra, mint a vállalatokra még nagy feladat vár.

Közlekedési ügy.

a) Posta és távirda.

A kerületünkbe eső *postahivatalok* forgalma a múlt évben is tetemes emelkedést mutat, és pedig a hivatalos adatok szerint érkezett ide 2·7 millió portoköteles levél, 1·16 millió levelező lap, 0·96 millió nyomtatvány és áruminta, 1·5 millió portomentes levél. Érkezett hétezer darab és feladatott 3800 darab utánvételes küldemény, érkezett $\frac{1}{2}$ millió és feladatott 200,000 darab csomag, érkezett 83,000 darab és feladatott 75,000 darab pénzes levél. Jelentékeny emelkedést tapasztalunk az *utalványüzletnél*, érkezett ugyanis 404,000 utalvány 12·3 millió értékkel, és feladtak 649.000 utalvánnyal 182

millió forintot. Az előző évben az ide utalványozott érték 10·9 millió, az innen utalványozott érték 17 5 millió frt volt.

A *távirdahivatalok* forgalmánál mérsékelt emelkedéssel találkozunk. Feladtak kerületünk állomásainál 166.901 sürgönyt, érkezett 174.199 darab és közvetítve lett 209,662 darab.

A *távbeszélő-hálózatnak* a múlt évben Kolozsvárt 254 előfizetője volt, a kiktől befolyt 11.570 frt bérleti díj; a beszélgetések száma 4195-re ment. Be lőn kapcsolva már a múlt év végével e hálózatba kamarakerületünkben Alsófehérmegyéből 11, Kis-Küküllőből 4, Torda-Aranyosmegyéből 8 nyilvános állomás. A f. év tavaszán az erdélyi részekből már 34 vidéki állomás 24 előfizetővel lőn Kolozsvárral összekapcsolva. A budapesti összeköttetést azonban még mindig nélkülözzük.

Bátrak vagyunk e helyen is kifejezést adni a vizaknaiak azon általunk pártolt óhajtásának, hogy ha magában a városban távirdahivatal költségessége miatt nem állitható, kötéssék össze a postahivatal telefon útján a vasúti állomás távirdájával, a mely távolsága miatt a városiakra nézve csak nehezen hozzáférhető.

b) Vasútak

A múlt évben a kamaraterületén átvonuló vasútak vonalain semmi lényeges változás sem történt. Csak a kolozsvári vasúti állomás kibővítése négy vágány építésével vette kezdetét. Ezek még a múlt őszön elkészültek, de forgalomba nem vétettek, mert a jelenlegi pályaudvarral szerves összeköttetésben nincsenek. Nem is e kibővítésnek köszönhetjük, hogy az árúforgalom lebonyolítása körül az előző években tapasztalt és már elviselhetlen torlódás kevésbé érezhető, hanem egyfelől a magán árú-raktároknak, a melyek a gabona és fa-szál-

litmányok nagy részét a saját területükön bonyolítják le, másfelől a közúti vasútnak, a mely a gyárak tömeges szállítmányait a várossal vasúti kocsikon közvetíti. E segítség nélkül Kolozsvárnak az utóbbi időkben váratlanúl nagyra nőtt s már 20,000 kocsirakomány körül járó teherárú forgalmát képtelenség lenne a meglevő egy sín páron és a raktárak helyszíni fekvése mellett lebonyolítani.

És itt rá kell mutatnunk arra a körülményre, hogy a pályaudvar a város felé már nem tágítható, ennél fogva a jelenlegi vasúti raktárak csak kis arányban nagyobbíthatók, a forgalom lebonyolítása tehát teljes lehetetlen, mely bajon — értesülésünk szerint — úgy kívánnak segíteni, hogy a leadásra a város felé eső jelenlegi raktárak kibővítettén, a feladásra kerülő tömegárúk és marhaszállítmányok számára a pályaudvarnak a Nádaspatak felé eső részében lesznek raktárak és készülékek berendezve, a melyekhez azonban csak a kajántói átjárón keresztül, rendkívül nagy kerülő és most még teljesen csinálatlan úton juthatni. A mint tudjuk, a pályaudvar kibővítésére több évi részletben 950 000 frt van fölvéve. Ohajtanunk kell, hogy e nagy áldozat árán a kérdés hosszú időkre nyersen sikeres megoldást, minthogy az államvasútnak épen úgy érdekükben áll, mint Kolozsvár városának, hogy a mostani kibővítés által a pályaudvar úgy rendeztessék be, hogy az egyre kedvezőbben fejlődő forgalom igényeinek hosszabb időre bírjon megfelelni, mint az eddigi. Mert a pályaudvar mostani átalakítása is, annak már kezdetben történt hibás elhelyezése következtében, a Nádas patak szűk völgyében, árterem s már csaknem mind intravillánná lett és sűrűn beépített területen, a mint látjuk most is nehez és költséges, 20—30 év múlva meg épenséggel aránytalan áldozatokba fogna kerülni, ha további területfoglalás válnék szükségessé.

Az előző években tervezett vasútak közül az építés állapotáig egyedül a *gy.-fehérvár-zalathnai* vasút jutott. A részvénytársaság múlt év július 14-én alakult meg. Alaptőkéje 1.530,000 frt, a melyből 980,000 frt elsőbbségi és 550,000 törzsrészvény. A 38.2 kilometer hosszú keskeny vágányú vasút építéséhez már júniusban hozzá fogtak, de a kedvezőtlen terepviszonyok miatt csak lassan haladhatott a munka. Mind e mellett a földmunka még az évben elkészült s ma már anyyira fejlődött, hogy a pályát július hóban megnyithatják.

A m.-lúdas-besztercei vasút *Lekencze* állomását *Tekével* összekötni tervezett vonalra az előmunkálati engedély Horowitz Sámuel számára egy újabb évre meg lőn hosszabbítva. Ugyancsak e vállalkozó tervezi a *kolozsvár-gyalui* és *sz.-lónai szent-lászlói* h. é. vasutat. Szó van még az *apahida-mező-záh*-vasút létesítéséről is, a mely hivatva lenne a Mezőséget keresztben metszeni át s forgalmát közvetlenül Kolozsvár felé terelni, valamint a szamosvölgyi vasút *zsibói* állomásától kiágazó vasútról, a mely az Almás-völgyén át érintkeznék *B.-Hunyadon* az államvasúttal és állítná helyre a rövidebb összeköttetést Nagy-Bányával. E vasút stratégiai fontossággal is bír.

Az előmunkálatokra adott engedélyek meghosszabbítása közt szerepel még két terv, az egyik *M.-Vásárhelyről* kiindulva Egerszeg, Hidvég, M.-Szabéd, M.-Csávás, M.-Fele, Págozca és M.-Sályi irányában kívánja a m.-lúdas-besztercei vasút *M.-Méhes* állomását elérni s a Mezőségnek jó nagy részét a forgalomnak feltárni, a másik *Szilágy-Somlyót* kötné össze a bihari helyi érdekű vasútak végállomásával *Margitával*, Zovány, Széplak, Terebes- Bisztra községek határain át.

A m. *államvasútak* kolozsvári üzletvezetősége által kamara-kerületünkben kezelt állomásainak forgalma tetemes emelkedést mutat. Így a személy forgalomban az előző év

826,460 utasával szemben 987.995 személy utazott, a növekedés tehát 161.535 utas; az élő állat-forgalom 101.452 darabbal szemben 114.982 darab, a növekedés 13.530 darab; legfeltünőbb azonban a teher-árú forgalom emelkedése, mert 9.41 millió métermázsával szemben 12.47 millióval találkozunk, és ez 3 millió vagyis 25% emelkedésnek felel meg.

Szaporodott általában a forgalom mind a személyekre, mind a teherárúkra nézve az üzletvezetőség összes területén, és pedig a személyforgalom közel $\frac{1}{2}$ millióval, mert 1893-ban 3,914.351, 1894-ben pedig 4,400.782 volt az utasok száma.

Mérsékeltőbb emelkedéssel találkozunk a *szamos-völgyi vasút* forgalmánál, a hol 1.5 millió q összforgalom áll szemben az előző év 1.4 millió forgalmával. Itt az árúforgalomban az emelkedés közel 10%, míg az élő állat-forgalom 34.000 darabbal 45%-nyi gyarapodást tüntet fel.

A személy- és árú-forgalomnak a múlt évi kedvezőtlen üzleti viszonyok közt is ilyen előnyös fejlődése újabb bizonyítéka annak, hogy a vezérelv, a melyet a m. államvasútak a szállítási politikában követnek, helyes, és hogy attól eltérni nincs ok, de kár nélkül nem is lehetne. A folyton emelkedő forgalom azonban csak úgy bonyolítható le kívánatos simasággal, ha a vasútak fölszerelése s a pályaudvarok szükségessé vált kibővítése körül erélyes intézkedések történnek. Az e célra megkívántató beruházásokat a szaporodó bevételek bizonynyal törleszteni képesek.

A magunk területén a múlt évben említésre méltó forgalmi akadály sem vonalzavarok, sem szállítási eszközök hiánya következtében nem fordult elő. Az élő állatok szállítása körül volt némi fennakadás, illetőleg véleménykülönbség az állomásvezetők s a feladók közt, a minek egy világosabban szövegezett utasítással a jövőben könnyen véget lehet vetni.

A forgalmi politika okszerű fejlesztésének a múlt évben

is több kedvező intézkedést köszönhattünk. Jelesen azt, hogy a romlásnak kitett élelmi cikkek érdekében a múlt év májusa óta Budapestről gyors tehervonatok közlekednek a külföld előkelőbb fogyasztási piaczaival. Kérelmünkre Kolozsvár városa is be lőn vonva a XX kivételes díjszabásba, a minek mind vásárúsaink, mind a vásárúkat fogyasztó vállalatok jó hasznát veszik.

A berni egyezményből folyó újabb csomagolási útasítás ellen fölmerült panaszok alaposságát kamaránk tüzetes nyomozás tárgyává tévén, arról győződött meg, hogy kamara-kerületünkben e panaszokra semmi, vagy nagyon csekély ok forog fenn, e miatt pedig annak módosítása nemcsak felesleges, sőt az üzleti érdekek azt kívánják, hogy a hozzánk érkező árúk csomagolására több gond fordítottassék, mint eddig, mert a külföldi s Lajtán túli gyárosok e tekintetben nagy könnyűséggel jártak el. Ily értelemben nyilatkoztunk a budapesti társkamarának, a mely a módosítási javaslat megtételével meg volt bizva.

A *kolozsvári közúti vasút*, a melynek építését az engedményes a kolozsvári kisegítő takarékpénztár segítségével eszközölte, az év elején egy részvénytársaság tulajdonába ment át. A részvénytőke 326.400 frt., a mely 3264 drb. 100 frtos részvényre oszlik. E részvényekből 108.000 frt. névértékű az említett s jelenleg felszámolás alatt álló pénztintézet tulajdona. A vonal hossza 9.267 kilometer. A részvénytársaság a vállalatot sietett a szükségnek megfelelő számú mozdonyral és személykocsival ellátni, s kellően felszerelt műhelyt rendezni be. Az üzemet márczius 1-én az új igazgatóság vette át s igyekezett minden irányban fejleszteni és az addig tapasztalt bajokon segíteni. Mint minden új vállalkozás, úgy ez is kezdetben sok nehézségbe ütközött, de úgy látjuk, hogy ezek nagy része már le van győzve s a vállalatüzeme azzal a rend-

szerességgel foly, a melyet úgy a saját, mint a közönség érdeke kívánatossá tesz.

A lefolyt év forgalmi eredményeit alább közöljük, még pedig a részvénytársaság közbejöttét megelőző két hónapot is hozzászámítva.

Ez adatok kétségtelenné teszik, hogy e vállalatra Kolozsvárnak szüksége volt s hogy már e pillanatban is nagy szolgálatokat teljesít a közönség érdekében s a város fejlődésének előmozdítása körül.

A közúti vasút a múlt évben 432.624 személytszállított, a mihez ha hozzá vesszük a tisztelet- és hivatalos-jegyekkel utazókat, azt mondhatjuk, hogy a vasutat kerek *fél millió* személy vette igénybe; oly szám, a mely kétségtelenné teszi, hogy e vállalat közszükséget pótol, mert e forgalmat nem az újdonság ingere, hanem a valódi érdek idézte elő, a mely pedig nem csökken, hanem fokozódik. Kolozsvár közelebből kebelezte magába Monostor községét s a város keleti részének Szamosfalva felé terjedését előmozdítja az Erzsébet-aggház 48¹/₂ hold területének engedélyezett parcellázása, a melyen pár év múlva egy új városrész fog emelkedni. E távoli pontokat összekötni, egymáshoz s a központhoz közelebb hozni és azok kulturáját és fejlődését előmozdítani a közúti vasút egyik kiváló feladata, a melyet bizonynyal teljesíteni is fog.

És hogy az ipar és kereskedés érdekében is már minő számot-tevő szolgálatot teljesít, tanúsítja a teherforgalom, a mely a múlt évben 2700 vasúti kocsiban 252.460 q. árút tett. A szállítmányok nagyobbára a gyárak érdekében történtek, de ezen kívül azzal a megbecsülhetlen előnnyel járt e közvetítés, hogy lehetővé tette a vasúti pályaudvarral a teher-árú forgalom akadálytalan lebonyolítását, a mely a jelenleg fennforgó helyi viszonyok és berendezések mellett rendes fuvarszekerekkel egyáltalában lehetetlen lenne.

A továbbított áru-cikkek részletezése a következő:

Gabonaneműek	50.510 q
Más mezei és erdei termények	2.110 »
Szesz	1.500 »
Ásványviz	1.010 »
Üvegárúk	2.480 »
Cement, kő, téglá, mész	21.090 »
Dohány és dohánygyártmány	41.940 »
Vas és vasárúk	2.820 »
Épületfa, műfa, tűzifa	15.100 »
Kőszén, pirszén	97.660 »
Különfélék	<u>11.240 »</u>
	összesen: 247.460 q

A teherforgalomnak a főtérről és hidutczáról való elterelése érdekében egy új vonal építése lőn tervbe véve, a mely a külmagyar-utca felé irányuló teherforgalmat a Széchenyi-téren és postakert-utczán át vezetné. Tervbe van véve nyári kiránduló vonal létesítése is, a mely iránt a tárgyalások még folynak.

c) Állami és törvényhatósági utak.

Az állami közutak tekintetében területünkön nevezetes eseménynek tartjuk azt, hogy a gyulafehérvár-abrúdbánya-topánfalvi közút ápril 1-től kezdve állami kezelésbe ment át, a mi azon bányavidéknek régi óhajta s a minek érdekében a megye 200,000 frt áldozatot hozott. Remélni lehet tehát, hogy ez eddig csak nagy nehézséggel járható út a legközelebb jövőben állandóan jó karban lesz az érdekelt vidék forgalmi érdekeinek nagy hasznára.

Meg kell emlíkeznünk még arról a tervről, hogy Szamosujvárról a mezőségen át egyenes irányban Gyeke, P.-Kamarás, Kis-Sármás, Domb, M.-Szentgyörgy és M.-Rücs érinté-

sével vezettessék egy út M.-Vásárhelyre, a mely a Mezőségnek a forgalomtól jelenleg elzárt területét nyitná meg s ez okból létesülését óhajtánunk kell.

Hasonlólag tervbe van véve a jelenleg megyei kezelés alatt álló kolozsvár-zilahai útnak állami kezelésbe vétele. 19 községet érint több mint 12,000 lakóval és a melynek állandó jó karban tartásától függ e nagy terület prosperálása

Az állami utak kezelésén lényeges változás nem történt de mióta a kavicsstelepek beszerzésére a vállalkozók vannak kötelezve, sok megyében nem akad vállalkozó s a hatóság kénytelen a fedanyag előállítását sokkal drágábban házilag eszközölni.

A törvényhatósági utak, a közmunkatörvény életbeléptetése óta, fokozatosan fejlődnek. A meglevő úthálózat fokankint — a mennyire az útalap pénzviszonyai engedik — kiépül, különös súlyt fektetve a vasúti állomásokhoz vezető utakra.

Ezen utak kiépítését annyira szorgalmazzák, hogy a múlt évben Kolozsmegye a sz.-mihálytelki vasútállomáshoz vezető lompérdi utat kölcsön vett pénzzel építette.

E helyen kívánjuk megjegyezni, hogy a közmunka-törvény, a törvényhatósági utakra nézve, minden intézkedést a közigazgatási bizottságokra ruház. Már pedig e bizottság határozatai semmi nemű felelősséggel sem járnak. A bizottsági tagok sem felfelé, sem lefelé határozatukért nem felelősek, mely körülmény következtében, nem ritkán oly határozatokat hoznak, a melyek nem felelnek meg azon ügy fontosságának, a mely felett határoztak. Nagy hátrányára van a megyei közmunkaszolgáltatnak, hogy a megyei közmunka-alap nem rendelkezik pénzkészlettel és csak akkor képes a végzett munkákat és szállításokat fizetni, ha az adó után az útdót beszédtek. Ajánlatos lenne, ha a kamara területén levő, megyei törvényhatóságok is, több magyarországi megye példáját követve, terje-

delmes útépitési és fenntartási üzemére, úgyszintén a megyében tervbe vett vasútak és törvényhatósági utak építésére kölcsönt vennének fel és ily módon abba a helyzetbe jőnének hogy kötelezettségeiknek zavartalanul megfelelhessenek.

Kamarakerületünkben az *állami közutak* hossza a múlt évben 768.⁹³¹ kilométer volt; ebből kőalap nélküli kavicsolt 314, kilométer, kőalappal 387 kilométer. A hidak összes száma 1737, ebből kőhid 1734, vasszerkezetű 187. Az útmesterek száma 23, az útkaparóké 175. *A törvényhatósági utak* összes hossza 2337 kilométer, a miből 349 még kiépítetlen. 1894-re az útdadó kézi minimuma 6 törvényhatóságban 1 frt 50 krral, egyben 40 kr al volt megállapítva, az igás 6 törvényhatóságban 3 frttal, egy hatóságnál 1 frt. 20 kriban volt megállapítva s ki volt róva útdadó fejében összesen 569.329 frt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3. Vásárok.

Az országos vásárok mindinkább kezdik elveszteni jelentőségüket. Nehány barom-vásáron kívül a többi jobbára csak a legközvetlenebb vidék forgalmának közvetítésére szolgál, és mégis minduntalan merülnek fel újabb vásárengedélyezésre irányuló kérések, pedig a ma meglevők száma is igen sok. E szempontból indultunk ki a múlt évben is a hozzánk véleménynyilvánítás végett érkezett kérések elbírálásánál.

A mi a meglevő vásárok baromforgalmát illeti, ebben némi emelkedéssel találkozunk az előző évhez képest, a mi nek oka azonban nem az egészséges fejlődésben, hanem inkább abban lelhető, hogy a takarmányhiány s a rossz termés a földműves gazdát egyetlen mozgósítható tőkéjének, baromállományainak értékesítésére kényszerítette, a mi azonban csak gyengén sikerült.

Kamarakerületünk nevezetesebb vásárait a múlt év-

ben 1,235.799. szarvasmarhát és 84.295 darab lovat hajtottak fel eladásra, 1893-hoz képest 346.610 darab szarvasmarhával és 19.701 darab lóval többet. Tényleg eladásra került 250,701 darab szarvasmarha és 20.686 darab ló, a mi a felhajtott mennyiség 25%-ának felel meg. A törvényhatóságok kiállítottak összesen 957.182 darab marha útlevelet, a melyért 44.776 frt folyt be.

V. Törvényhozás, jogszolgáltatás és közigazgatás.

Már jelentésünk folyamában többször nyílt alkalmunk fölemlíteni a törvényhozás múlt évi alkotásaiból azokat, a melyek közigazgatási fontossággal birnak és kamarakerületünk gazdasági életére is kihatást gyakorolnak. Akár ezek számát, akár horderejét tekintjük, semmiképp sem kicsinyelhető az a munka, a melyet a törvényhozás végezett, főleg ha figyelembe vesszük, hogy a hosszas budget-viták és egyházpolitikai tárgyalások miatt mily kevés idővel rendelkezhetett. A 38 törvényből általános érdeküknél, vagy reánk vonatkozásuknál fogva kiemeljük a következőket. A *telepítésről* (V) szóló, a mely a mezőgazdasági telepítés fontos ügyét szabályozza s az állami telepítésekhez szükséges kiadásokra 3 milliót állít meg. A VI. t. cz. kereskedelmi viszonyainknak *Oroszországgal* való ideiglenes szabályozásáról szól; míg a XIV. t. cz. a *Romániával* kötött kereskedelmi egyezményről, a XII. t. cz. a *mezőgazdasági és mezei rendőrség* kiváló fontosságú viszonyait érinti; a XV. t. cz. a *szeszadót* a fogyasztási terület számára kívánja biztosítani, a XIII. t. cz. a *szamosvölgyi vasút* hálózatához tartozó vonalok engedélyokmányait egyesíti; kiváló fontossággal bir *valutánk helyreállítása* érdekében a XXIV. t. cz., a mely a közös függő adósság egy részé-

nek beváltása iránt intézkedik, forgalmi politikánk fejlesztése érdekében végül a XXXVI. t. cz., a mely a *magyar folyam- és tenger-hajózási* részvénytársaság alakítását s állami segítyezését intézi.

Ezenkívül látjuk, hogy sok nagy jelentőségű ügyben készültek s készülnek törvényjavaslatok, mint például a szabaddalmi, a részletügy, szövetkezeti, bányauügy, biztosítási ügy, a törvényes kamatláb leszállítása stb. érdekében, a melyek egyrésze már a törvényhozás elé is lőn terjesztve, míg a nagyobb rész s köztük a közigazgatás reformja is várni kénytelen azon nyugodtabb politikai viszonyokra, a melyek az ily ügyek tárgyalásához okvetlen szükségesek, de a melyeket az ország már oly régóta nélkülöz.

A kormányzati egyes ágak körében sűrűn találkoztunk a múlt évben is messze kiható intézkedésekkel, a melyek a törvényeket kiegészíteni és a megváltozott viszonyoknak megfelelni törekedtek. És ez nem is lehet másképpen. Az állami administratio mai szervezete már a fejlődés törvényeinél fogva is elemi erővel hajt előre minden téren; a megállás, a stagnálás csaknem lehetetlen.

Illetékes körökből azon óhajással találkoztunk, hogy történnék intézkedés az iránt, hogy a sorsolás alatt álló érték-papírok kamatját az illetékes pénztárak a kisorsolás után csak egy évig fizessék ki; miután nem ritka az az eset, hogy a tulajdonos nem értesülvén a megtörtént kihuzásról, évekig fölveszi a kamatokat s így a tőkét részben vagy egészben fölémészti. Tudjuk, hogy ez intézkedés sok nehézségbe ütközik, de az óhajás jogosultságát látjuk s kötelességünknek tartottuk kifejezésre juttatni.

A területünkön levő hét kir. *törvényszék kereskedelmi ügyforgalma* a múlt év folyamában is jelentékenyen emelke-

dett, 800 kereskedelmi, 2186 váltó és 3671 sommás kereseti ügyet tüntetve fel. Bejegyeztek 173 új cézet, töröltek 111 megszűnt cézet. Az előfordult csőd-esetek száma 75, csaknem kétszer annyi mint az előző évben, s hozzá még rendkívül magas passivákkal, mert míg az előző évben 400 ezer frt körül állt a szenvedő állapot, a múlt évben 1,337.712 frtra rug a melyből az aktívák csak $\frac{1}{8}$ részt fedeznek. Megszűnt 27 csőd, egyezség útján 20, elszámolás útján 7.

A *községi bíróságok* ügyforgalma is visszatükrözi az üzleti rossz viszonyok hatását. Tizenhatsz bíróságnál az előző évi 21.512 bagatell ügygyel szemben 25.443 ügy fordult elé, a melyből ellátatlan 936 maradt.

Kerületünk 10 nagyobb városának költségelőirányzatát s az abból *kulturalis* célokra eső összegeket, eddigi jelentéseink kiegészítéseül, az alábbi táblázat tünteti fel:

	Előirányzat 1894-re.	Ebből közmívelődési célokra.
Besztercze város	196.845 frt.	11.771 frt.
Deés város	149,150 »	6.057 »
Erzsébetváros	50.000 »	8.004 »
Gy.-Fehérvár	75.192 »	1.000 »
Kolozsvár	496.357 »	48.015 »
N.-Enyed	64.825 »	4.473 »
Szamosujvár	85.994 »	13.465 »
Sz.-Somlyó	26.941 »	150 »
Torda	144.636 »	4.668 »
Zilah	62.635 »	3.072 »

Kulturalis célokra legtöbbet áldoz Szamosujvár, a mely kiadásainak 15%-át fordítja ezekre.

A kamarakerületünkre eső 1894-ki *egyenes adókról* a szokott kimutatást alább közöljük. A mint látjuk, minden adó-

nemnél emelkedés mutatkozik, a mi a 4 milliónál 22.357 frtot tesz, de a III. és IV. osztályú kereseti adónál csaknem ily nagy a csökkenés, a mi elég érthetően igazolja azon panaszt, hogy éppen azon osztály adóképesége hanyatlak, a melyek e kereseti adót eddig hordozták, s valószínű, hogy ezt a közelebbi adóelőirányzat még fokozottabb mérvben fogja igazolni.

Az 1894. évre előírt egyenes adók törvényhatóságonként.

Törvényhatóság	Földadó	Házbér- és házostályadó	I és II. oszt. kereseti adó	III. és IV. oszt. kereseti adó	Nyilv. szám. köt. vállal. adója	Bányaadó	Tőkekamat-adó	Fegyveradó	Áll. jöved. pótdó	Hadmentes-ségi díj	ÖSSZESEN
Alsó-Fehérmege	300076	59996	130719	85486	7069	2888	13498	1823	137062	33470	772087
Besztercze-Naszód és Szolnok-Dobokamege*	340917	97422	186064	108301	12890	—	19799	3793	167293	39560	976039
Kis-Küküllőmege	161047	27106	66868	35031	1781	—	7856	1169	66749	12993	380600
Kolozsvár sz. kir. város	14766	124940	35026	92739	14316	—	12248	88	69264	3129	366536
Kolozsmege	237289	37741	110117	49376	2178	77	8411	1711	95357	22641	564928
Szilágymege	244833	48177	113965	63882	9607	—	8944	1431	103380	23587	617806
Torda-Aranyosmege	175454	34198	83100	40385	5969	200	8662	1358	72034	18117	439527
Összesen	1474382	429680	725850	475220	53810	3165	79448	11373	711189	153497	4117523
Az előző évben	1471330	423478	709201	496663	51995	1933	68845	11118	707819	152782	4095166
1895. évben tehát	+3052	+6102	+16649	—21443	+1815	+1232	+10603	+255	+3370	+715	+22357

* E két vármegyei törvényhatóság ugyanegy pénzügyigazgatóság alá tartozik s adatait egy összegben közölte.

A jelentésben előadott
kéresek és óhajtások,
ministeri tárczák szerint csoportosítva.

A kereskedelemügyi ministerium hatáskörében.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lapszám

A kereskedelmi törvénynek a szövetkezetekre vonatkozó hiányos része pótlása iránt	14
Telefon összeköttetés iránt Kolozsvár és Budapest közt	27
A tojás-szállítmányoknak télen fagy ellen való megvédeése iránt	52
A betegsegélyezés ügyének országszerte való keresztülvitele iránt	61
A gyártelepek vizsgálatára hivatott szakközégek szaporítása iránt	63
Az ipartörvény 123, §-nak mellőzése iránt	64
A posta-, távirtda- és vasúti szolgálatra készülők tanfolyamának decentralizálása iránt	67
A szín-fényképészet terén eddig elért eredmények megőrzése iránt	89
A déli gyümölcs-aucióknak az erdélyi részekre való kiterjesztése iránt	93
A vándor-ipar rendezéséről szóló törvény életbeléptetése tárgyában	94

	Lapszám
Előadások tatrása iránt a cheque- és clearing-intézmény előnyeiről	99
Vízaknán a postahivatalnak távbeszélő útján való össze- kötetése iránt a vasúti távirdával	100
A kolozsvári pályaudvar kibővítése tárgyában	102

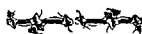
A pénzügyi ministerium hatáskörében.

A dohány-termelésnek nagyobb kiterjesztése iránt az er- délyi részekben	16
Az vidéki új magán épületek adómentességének számo- sabb évre való kiterjesztése iránt	19
Oly zúzóművek állítása iránt, a melyeken a kis bánya- birtokosok a nyert érczet haszonnal feldolgozhassák	24
A bányatörvény életbeléptetése iránt	27
A vasárnapi munkaszünetnek a dohányárúdákra való ki- terjesztése iránt	61
A szeszipart benítő körülmények elhárítása iránt	84
A kizárólagos italmérési rendszer beszüntetése tárgyában	94

Az igazságügyi miniszterium hatáskörében.

A kereskedelmi törvény rendszeres módosítása iránt	28
--	----

A kiviteli czikkek, ezek termelő telepei és a kiviteli piacok
állományában semmi változás sem történt.

A KOLOZSVÁRI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA TAGJAINAK
NÉVJEGYZÉKE 1894.

(Az ötödéves választási időszak első éve.)

Elnök: *'Sigmond Dezső.*

Alelnökök:

kereskedő osztály:

Veisz József.

iparosztály:

Benigni Samu.

Beltagok:

K. Biasini Sándor,
Darnay István,
Eisenstein Manó,
F. Fischer Vilmos,
Gergely Ferencz,
Hirschfeld Sándor,
Kaufmann Samu,
Kónya Sándor,
L. Korbuly Bogdán,
Meskó Lukács,
Molnár József,
ifj. *Reményik* Lajos,
Szüllő Árpád,
Weisz Mór.

B. Bak Lajos,
Csernyánszky Lajos.
Demjén Ágoston
Endstrasszer Benedek,
Ferenczi Ignác,
Gergely Kálmán,
Kajetan Endre,
Mattay Kálmán,
Nagy Gábor,
ifj. *Nagy* János,
Pollák Samu,
Reményik Károly,
'Sigmond Ákos,
Simonffy István,
Szilágyi Lajos.

Kültagok:

Abrudbányán:

Tabakovits Árpád.

Kristó József.

Bánffy-Hunyadon:

Supka László.

Beszterczen :

Zintz Károly, *Schuszter Károly,*
Lebküchner Károly, *Knal Godofréd.*

Deésen :

Göczy Károly. *Szántó Márton,*
Krémer Lajos.

Erzsébetvároson :

Schwartz Vilmos. *Földesi János.*

Gyaluban :

Rosenberger Ignác.

Gyula-Fehérvárt :

Salmen Frigyes. *Baumann Arnold.*

Nagy-Enyeden :

Ungerpek Miklós. *Lázár Károly.*

Szamosujvárt :

Czecc Emánuel, *Hochmal Frigyes.*

Szilágy Somlyón :

Ruszka Ignác, *Nagy Ferencz,*
Farkas István. *Laczai József.*

Tekében :

Rener Károly. *Schuszter Mihály.*

Tordán :

Polonyi Sándor. *Jeney Zsigmond.*
Gombos László.

Zilahon :

Kovács László, *Csetnek István,*
Lengyel József. *Kónya Miklós.*

Titkár: *Gámán Zsigmond.*

Titkárségéd: *Benedek Lajos.*

Jegyző: *dr. Gámán József.*

Gyakornok: *K. Balázs Gyula.*

TARTALOM-JEGYZÉK.

A) **Általános rész.**

Lap.

Általános gazdasági helyzet	9
---------------------------------------	---

B) **Különös rész.**

I. **Növény- és állatországi termékekkel való kereskedés.**

I. **Mezőgazdasági termelés.** 31

Gabonáneműek és más mezőgazdasági termények. 34

Gabonáneműek	35
Lóhermag	37
Paszuly	39
Széna és takarmány	39

2. **Bor-, gyümölcs-kereskedés és kertészet.**

Borkereskedés	40
Gyümölcskereskedés	41
Kertészet	42

3. **Baromkereskedés.**

a) Lovak	43
b) Szarvasmarhák	46
c) Júp	48
d) Sertés	48

4. **Állati termények.**

Marha és más bőrök	50
Szalonna és zsir	50

	Lap.
Tej, vaj, túró	50
Méz és viasz	51
Gyapjú	52
Tojás	52
Selyemtermelés	52

5. Fakereskedés és erdő-termények.

Puha-fa	53
Kemény-fa	55
Cserháj	57

II. I p a r.

Általános iparviszonyok	59
1894-ben keletkezett új iparvállalatok	60
Betegsegélyezési pénztárak	61
Vasárnapi munkaszünet	61
Gyárvizsgálat	63
Ipartestületek	63

Kereskedelmi és ipari szakoktatás.

Kolozsvári kereskedelmi akadémia	68
--	----

Alsófokú szakiskolák.

Kolozsvári alsófokú kereskedelmi iskola	66
" " ipariskola	68
Női kereskedelmi tanfolyam	69
Erdélyrészi technol. iparmúzeum	69
Kolozsvári építő-, fa és fémipari szakiskola	69
Kolozsvári szakipari rajziskola	70
Kolozsvári nőipar-iskola	70
Iparos és keresk. tanoncz-iskolák	70

Ipari termelés.

A 12. iparcsoport összesített statisztikája	72
---	----

1. Űstermelés az ásványországból.

Bányászat	73
---------------------	----

2. Fémek és fémárúk előállítása.

Arany-ezüstművesek	76
Harangöntők	76
Lakatosok	76
Rézműves ipar	77

3. Gépek, szerszámok, készülékek, műszerek, közlekedési eszközök. 77

4. Kő-, föld-, agyag- és üveg-ipar 78

Egeresi fész- és műtrágya-gyár	79
--	----

5. Fa, csont, kaucsuk s hasonló anyagok feldolgozása. 79

6. Bőr-, serte-, szőr- és toll-ipar. 7. Szövő- és kárpitos-ipar. 8. Ruha- és piperekészítő-ipar. 80

9. Papír-ipar 80

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cellulose-gyár	80
Papírgyár Borgóprundon	80

10. Élelmi és élvezeti szerek előállítása.

Szeszipar	82
Műmalmok	85
Sörgyártás	87
Szikviz-gyártás	87

11. Vegyészeti ipar.

Azotingyár	88
----------------------	----

12. Építő-ipar. 88

13. Sokszorosító ipar és iparművészet. 89

Fényképészet	89
------------------------	----

Házi-ipar 90

Fegyházi-ipar. 90

	Lap.
III. Kereskedés.	92
IV. Forgalom.	
1. Bank- és hitelügy.	
<i>Pénzintézetek.</i>	95
Osztr.-magy. bank kolozsvári fiókja	98
Posta-takarékpénztárak, cheque- és clearing-for- galom	98
<i>A biztosítási ügy.</i>	99
Közlekedési ügy.	
a) <i>Posta és távirtda.</i>	99
Távbeszélő-intézmény	100
b) <i>Vasútak.</i>	100
A kolozsvári közúti vaspálya	105
c) <i>Állami és törvényhatósági utak.</i>	107
3. Vásárok.	109
V. Törvényhozás, jogszolgáltatás, közigazgatás.	110
Kereskedelmi ügyforgalom a törvényszékeknél .	111
Községi bíróságok	112
A városok kiadásai	112
Egyenes adók	112
Függelék.	
A jelentésben foglalt kérések és óhajtások .	114
A kamara bel- és kül-tagjainak névsora . .	117

375-122-7

